

Г. ДОМАШОВЕЦЬ

ВІРНИЙ СЛУГА

Життя й праця проповідника

М. Лютого

1956

ГАРТФОРД — ВІННІПЕГ

Г. ДОМАШОВЕЦЬ

ЗМІСТ:

Книгоноша. — Замість передмови	3
Життєві шляхи людини	5
Микола Лютий і його походження	6
Сирітська доля	7
Нове місце замешкання	9
Перший огонь і переслідування	13
Дорога до членства	15
Близчка зустріч і бесіда з бр. М. Лютим	21
Наблизився 1927 рік — Галичина	25
Ріст активної праці	29
В обороні права	31
На літературному полі	32
“Кривава подорож Ісуса на Голгофу” (Проповідь).	35
“Позір! Сьомий руселітький ангол з'явився!...”	39
В читальні “Просвіти”	42
Релігійна та національна журба	46
Він цікавився статистичними даними	47
Він дбав про чистоту в церковному житті	48
Він не забував про минулість	50
Останні дні та відгуки друзів-співробітників	54
Невідомі шляхи Божі — В. Г.	54
Втрата	58
Співчуття — Німецька громада.	59
Остання місійна подорож — Г. О.	60
Сумна подорож — Л. Ж. П.	61
Добрий намір — Л. М.	62
Перша зустріч — Ів. У.	63
Незабутій спомин — Ів. П.	64
Мої три подорожі — Н. Л.	65

ВІРНИЙ СЛУГА

Життя й праця проповідника

М. Лютого

1956

ГАРТФОРД — ВІННІПЕГ

“Коли зерно пшеничне, як у землю впаде, не помре,
то одне зістанеться; як помре ж плід свій рясний
приносить” (Ів. 12: 24)

Накладом
бувших співробітників Г. Домашовця і Н. Лук'янчука.

Printed in Canada
by
The Christian Press, Limited, Winnipeg, Manitoba

КНИГОНОША

(Замість передмови)

Соняшники ніби ті золоті брилі, що звисали на високих стовбурах, заступали своєю тінню гаряче сонце, що сяяло гень у височезному й недосяжному просторі неба й сушило і без того доволі засохну землю.

Підгірсько-Покутські села наче ті писанки на мистецько-мереженому килимі, мерехтіли свою різnobарвною красою, чаруючи людський зір.

Дорога, що снувалася кривими ходами поміж бугрові покутські поля, а по ній ішов, мов весна, молодий юнак — книгоноша. Він ішов, угинаючись під наплечником, який був переповнений примірниками Святого Письма. Сонце розкішно сяяло й золотило красу літньої природи. Воно благословляло кроки бадьорого юнака.

Пора дня була якраз передполуденна. Молодий книгоноша вийшов на бугор, з якого вже було видно село, до якого він прямував, село Підвищоке. З бугра було видно, як воно майоріло й красувалося в квітчастій зелені високо-стрімких тополі та крилатих, мов хмари, ясенів. Поміж тими високими тополями та розлогими ясеннями, рясніли сади оючевих дерев, особливо вишень та черешень, які приоділися немов у червоне намисто.

Молодий книгоноша поправив свого наплечника, під яким угинався, здійняв з голови капелюха, витер гарною мереженою хусточкою спіtnile чоло й спинився на самому верху, звідки міг бачити все, що цікавило й полонило його юначий розум. Його особливо захоплюювала та чарувала мальовничість покутської природи, він почував себе ніби він був на святих горах. Вміть серце молодого книгоноші спалахнуло великою любов'ю до Всемогутнього Бога, він прошептав тиху молит-

ву подяки: "Слава і подяка Тобі, Всемогутній і Щедрий Боже, що Ти так чудово наділив наш рідний край невичерпним добром та мальовничуою красою природи. Слава і слава Тобі, Добрий Боже, слава на вічні віки!"

Лілейний та прохолоджуючий вітерець, що тихенько віяв аж ген із карпатських гір хвилював вже пополовілим збіжжям, якого колосся почало наливатися Божою благодаттю й хилилося з великою покорою перед своїм Творцем. Вітерець, що нісся понад просторі та мережені й різnobарвні ниви, підхоплював слово подяки "слава" й ніс його на своїх лілейно-вітряних крилах ген далеко, далеко по широких степах просторії України, звіщаючи її про неограничене милосердя Боже.

Крізь душу молодого книгоноші пролетіли думки великої віри, що ще полине, полине Божа благодать і зродить віру в загальне відродження та воскресіння народу та країни. — Так, рідна ненько, ти будеш благословеною! Ти приймеш Христову Євангелію! Над тобою засяє світло Божої справедливості! Ти будеш вільна від гнету й насилия! Ти будеш вільною та радісною, як ті золоті соняшники! Ти будеш вільною, як те непроглядне й просторе небо!

У такій благовійності, вірі та надії сходив з бугра мальовничого Покуття молодий та бадьорий як весна, книгоноша. Він ішов, направляючись до села, яке рясніло в долині у розмаї зелених дерев. Сонце з високого небесного простору сяяло й благословило, благословило підвісочан, бо вони відчинили свої серця для сонця Христової Євангелії, яка почала сяяти в їхніх серцях.

То був почин розвою західно-українського евангельського руху.

То був тисяча дев'ятьсот двадцять другий рік.

То був горливий книгоноша — брат Микола Лютий.

Автор

I.

ЖИТТЕВІ ШЛЯХИ ЛЮДИНИ

"Лиш Бог один, що знає все, який кому шлях стелений..." Таку думку подає сучасна українська євангельська поезія про життя й долю людини.

Людина родиться, приходить на цей світ і не знає, яка буде майбутність і яка доля її зустріне. Немає різниці з якого стану, чи класи походить. Буває, що якийсь бідолаха видрапається з нужди й приходить до великого багатства, або до панування, могутності та слави; і навпаки, буває, що людина є царем або королем і мусить сходити зо свого престолу, або просто силою стягають і позбавляють життя. Одні з них лишають по собі добрий спомин та благословіння, а інші відразу та проکляття. Найбільш живі та яскраві картини, вище наведених думок, це картини нашого часу. Найбільша честь і слава людини, тієї людини, що бореться і вмирає за найвищі ідеали — принципи Правди Божої.

Слова про пшеничне зерно, які Христос Син Божий сказав був до Своїх учнів, відносилися виключно до Нього. Він ім говорив про Свою тяжку й незбагнену нашим людським розумом — смерть. Смерть, яку Він один прийняв за провини всього людства. Ту жахливу смерть бачив пророк Ісая багато років наперед: "Та Він взяв болесті й недуги наші на Себе, а нам здавалося (Ізраїльському народові), що Бог Його покарав, побив та понизив. Він же поранений був за гріхи наші й мучений за беззаконня наші; це кара за ввесі світ наш упала на Нього, й ми Його ранами вздоровлені" (Іс. 53: 4-5).

Опис життя і праці під заголовком: "Вірний слуга"; й приточення, як мотто вірша зо Св. Євангелії, де говориться про пшеничне зерно, це лише

маленьке порівняння з поясненням наступного вірша, де виразно йде мова про правдивих проповідників Євангелії, слуг Божих. “Хто любить життя своє, той погубить його; хто ж ненавидить життя своє на цім світі, збереже його в вічне життя” (Ів. 12: 25). Вірний слуга, проп. М. Лютий, був направду тим слугою Христової Євангелії. Тому, що він на першому місці ставив свою любов до Бога, на другому — до свого народу, на третьому — до себе самого, своєї дружини й діток.

Свого часу він висказав таку думку: “Хто йде у відповідний час до засмученого зо словами любови й потіхи стається для розбитої душі лікуючим бальзамом”. Він уповні цю думку розумів і в практиці її застосував, бо не тільки що сам пережив недолю і смуток, але бачив і співчував людському горю, з яким зустрічався щодня в місійній праці.

М. ЛЮТИЙ І ЙОГО ПОХОДЖЕННЯ

Проп. Микола Лютий походив із української селянської родини. Народився 21 квітня 1902-го року в селі Батятичі, пов. Камянка Струмилова, син Івана Лютого й матері Параскевії з роду Марчинин. Село Батятичі зо своєю природною красою, де він народився тілесно, подібне до села, де він народився духовно, де пізнав Христову Євангелію, де повірив у Христа, як свого Спасителя; де потім багато перетерпів, будучи переслідуваням за правду Христову. Село, в якому він народився і з малих своїх літ зазнав сирітської долі, знаходиться в західній стороні у віддалі чотири кілометри від міста. Крізь село довжиною чотири кілометри проложене шоса, що лучить найближчу автобусову комунікацію між містами Камянка Стр. і Жовква. З північного боку села простягаються ліси, а з півдневої височини т. зв. Кам'яна Гора. На самій горі, до речі, то не є така висока гора, лише широкий простір урожайної землі. На вишині ще росте кілька десятків сосін, дорослого лісу, де колись була якась забудова. Слідом цього залишилася заросла хмизом та травою пивниця, про яку між

людьми збереглися різні оповідання. Селяни літньою порою, як звичайно, були зайняті рільницею працею, але, коли прийшла зима, то багато людей сиділи без діла, хіба хтось з них, що любив фірманити й бажав щось заробити, то возив дерево з лісу до тартаків у місті.

У селі було два більших панських фільварків з одного кінця й з другого, але в них також було істільки праці, що й в селян. В селі також було дві греко-католицьких церкви й один невеликий польський костел. Політично й релігійно селяни були розбиті на дві частини: більшість людей були свідомими українцями, а невелика частина, яку називали (батюшки) при допомозі товариства ім. М. Качковського та польської влади воскресили так зване старе русофільство. Але воно поволі ниділо й зникало.

СИРІТСЬКА ДОЛЯ

Сирітська доля це чи не найбільше сумна недоля в житті людини. Вирости й жити і не мати найменших споминів про своїх рідних батька й матері. Сирітська доля, це доля потурання. Така доля зустріла п'ятилітнього хлопчика М. Лютого та його трілітню сестричку Марійку. Батько сильно простудився при праці й помер, саме як він мав чотири роки життя, по рокові й мати через навалу домашньо-господарської праці та туги й журби по чоловікові, невитримавши надмірних тягарів, не маючи відповідного здоров'я, захворіла й мати і через рік померла, а бідні діти полишилися круглими сиротами. По смерті батьків заопікувався сиротами дядько, рідний брат матері сиріток, але та опіка була, як відомо, опіка не рідних батьків. Дядько мав милосердя над сирітками, але він як господар, чоловік менше перебував у хаті, бо господарча праця на це не позволяла. Дядина, опікунка, що ввесь час перебувала в хаті, то її здавалося, що ті діти, сироти наче б зайві в хаті, і звичайно її ставлення до сиріток було в порівнянні мачухи, а не доброї опікунки. Часто дітям сиротам

приходилося за найменшу якусь хибну поведінку не без того, щоб дядина не вгостила щирим стусаном, або чим іншим, що попало під руки.

Доля сиріток була сумна, оплакана а майже й безнадійна. Проп. М. Лютий, на кілька годин перед своєю смертю в шпиталі, віддалений на цілі сотки кілометрів від своєї дружини й діток, хотяй з великим болем серця, не маючи надії на цій землі зобачити своєї дружини й дітей сказав: “Я сам виріс сиротою, і Господь мене не покинув... і вірю, що Він і їх, моїх дітей не покине...” Його ціле життя так і в останній хвилині смерти було впованням на Господа.

Про сумну недолю сиріт у дядини, що зайняла ролю лихої мачухи, дійсно Господь не полішив їх на поталу. По певному часі тітка Миколи й Марійки, що мешкала понад шістдесят кілометрів від свого рідного села. Її добре і чутливе серце спонукало відвідати сиріт, дітей своєї рідної сестри.

Була зима доволі гарна й сenna дорога. Тітка Анна порозумілася зо своїм чоловіком і вибралися в подорож, щоб відвідати своє село, свою родину, а тим більше сиріт дітей своєї рідної сестри. Коли вона приїхала до свого рідного брата та братової й побачила сиріт доволі в оплаканому стані й спостерегла, що вони наче би зайві в тій хаті; відтак, як давала подарки бідним дітям, радіючи, що бачить дітей своєї сестри й почала голубити їх, погладивши Марійку по голові й в цю мить, почула під своїми чутливими жіночими пальцями не малу гульку на голові бідної дитини, відтак сказала: “Що то в тебе, Марійко, якась гуля росте на голові?” Бідна дівчина боялася своєї дядини, щоб одверто сказати з якої причини з'явилася на її голові синява гулька, але тітка зараз догадалася, зобачивши кілька краплинок сліз, що покотилися по обличчі сирітки... Тітка була доволі рухлива й настойчива жінка. Відізвалась і сказала до братової: “Так, дорога братово, це по християнськи виховуєте сиріток, як на головці бідної дитини будуть часто такі гулі появлятися, що тоді з цих дітей буде?” Братово мов би кілька осі вкусило

й відповіла: “Як тобі не рехт, то забери їх собі, я їх вже маю досить”. Та розглянувши цілу справу про положення та нелюдське відношення дядини до них, рішила забрати їх з під опіки дядини. Тітка Марійку зараз забрала до себе, а Миколу в порозумінні зо своїм найстаршим братом, і той зібрав його під свою опіку.

Доля сиріт під новими опікунами багато покращала. Вони були лішне приодіті, краще взуті, а при цьому по певному часі могли ходити до школи.

Сирітське життя, з одної сторони є просто оплакане, проте з другої, людину вже з маленьких літ гартує й приготовляє до боротьби з різними прикористями, а нераз і до високого чину. Коли М. Л. мав вже скінчений сімнадцятий рік свого життя, забажав він, бо не мав нагоди через службу, де небудь і де ѹому хотілося піти; він все таки рішив відвідати свою сестру та тітку й вуйка. Коли він прийшов і почав їм оповідати про своє бурлацьке життя з того часу, як відійшов від свого дядька, найстаршого брата його тітки, й пішов на службу до інших господарів, в яких ѹому приходилося ще гірше переживати, як у своїх дядьків, де він мусів робити за марну їжу та за лиху одежду. Тітка вислухавши усе, що він оповідав про своє бурлацтво й намовила його, щоб він полішився в ней, бо вуйко не мав доброго здоров'я, стративши його в російському полоні: “Ти лишися в нас — сказала ѹому”. Він дуже радо прийняв цю пропозицію й полішився в ней; вибравши нове й стало замешкання в селі Забір’ї.

НОВЕ МІСЦЕ ЗАМЕШКАННЯ

Коли він замешкав на новому місці, часто вечорами оповідав, як він служив у свого найстаршого дядька й чого він не міг бути під опікою другої дядини. Був то час першої світової війни. Тоді жінки, яких чоловіки були на війні, побирали від австрійського уряду місячну платню за своїх чоловіків, що були при військовій службі. Саме його дядька Івана була найстарша донька, сестрін-

ка Миколи, яка вже належала до дівчат — молоді, відтак буда ще менша сестрінка й братанок майже його ровесники. Він оповідав, як Марійка його сестрінка, було піде до міста й накупить кілька плащинок пахнила, та кілька коробочок різної пудри, — тими пахнілами та пудрами запахнить (за воняє) цілу хату аж голова болить. Мати — дядина натаці речі охоче давала гроші, бо це ж найстарша доня. То він було, каже — заберу ті плащинки та коробочки, вийду на подвір'я та й до великого ясения, що стояв зараз проти хати, а плащинки так і розлетілися; а пудри — говорить повисипаю, а в коробочки понасипаю білої пшеничної муки. І далі розказує — за таку чистку хати від пахнила мав я не мало клопоту, не тільки від сестрінки, але й від дядини, а що гіршого з біgom часу мусів шукати іншої служби. Тітка була доволі ощадна, вислухавши все було ще й похвалить, каже: “Добре зробив, хай грошей за воду та за пудри не витринькує на марнє, хай жидівськими порошками себе не прикрашує, хай дякує Богові, що її дав Свою природню красу, вона й так гарна дівчина”.

На новому місці доля М. Лютого, багато де в чому змінилася на краще під двома виглядами: перший навчиться ремесла й давати собі самому раду, а другий пізнати Правду Божу, за що пізніше приходилося йому не мало потерпіти, але це терпіння було терпінням радости, несенням хреста за Христову Євангелію. Село, до якого він прибув, не було так багате, в якому він народився, проте положення селян в новому селі, під оглядом матеріальним було багато краще, тому що селянє крім рільничої праці займалися лісовим промислом, тесанням дерева. Він, як новоприбулий не міг зараз вхолитися до тієї праці, бо не мав ще жодного знайомства з місцевою молоддю та з ремісниками. Тому ніхто не спішився нового поселенця, як помічника-учня брати до праці, бо нову людину, що прибувала до села, де хто казали: “Приволікся новий приблуда”. Взятися до лісової праці теслярки, треба було не менше і то добрих здібнос-

тях працювати пів року, як учень, або й більше. Треба було познайомитися з мірою, відтак зрівномірним держанням довгого вістрям на 45-ть центиметрів топоря, і дерево мусіло бути отесане як гильоване, інакше не приймали до праці. Але на його щастя зараз по першій світовій війні було велике запотрібування будівельного та залізничного матеріалу. Зараз біля села, не більше, як двадцять хвилин ходу, жиди промисловці в місцевого поміщика закупили кілька десяток моргів доброго ліса, рубаючи в пені, приготовляючи будівельний матеріял. Вуйко М. Лютого був доброю людиною, а відтак добрым майстром, але йому вже не було до заробітків, а вистачило, як міг де-шо робити біля дому. Однак йому було шкода молодого парубка, щоб не допомогти йому. Він за всяку ціну хотів допомогти, щоб його племінник давав сам собі раду. Він сказав: — Миколо, хоч я нездужаю, але піду з тобою, щоб ти скоренько став теслярем і міг бути майстром. Вуйко майже щодня ходив з ним до роботи, показував йому, як міряти, що з якої сосни може бути, показував, як тримати сокиру, решти грівся біля багаття. Бр. Лютий, майбутній проповідник не був з таких, він скоро опанував одне за одним і по кількох неділях доволі обережно, але міг вже досить гарно самостійно працювати. Зароблені гроші, як вже міг самостійно заробляти, давав всі до своєї тітки, як для рідної матері, вона знову дбала про його: життя, їжу та відповідну одежду, й дещо ще ощаджувала, щоб він мав якийсь гріш, дбала як мати про свого рідного сина.

Наблизився 1920 рік, у домі в якому перебував бр. М. Лютий, його вуйко мав рідну сестру, що була заміжна за В. Підгорецьким, мешкаючи в с. Вальддорфі городецького повіту 35-ть кілометрів від її рідного села. Перед першою світовою війною у цій кольонії мешкали німці, німці кольонію спродали забірцям і іншим селянам, самі ви-емігрували десь за океан, а селяни переселилися на Вальддорф і в цьому числі родина Підгорецьких. Однак у першій світовій війні, село Вальддорф

й інші села Галичини, де проходила затримуюча бойова лінія в часі відступу російських військ, під натиском німецько-австрійської армії; москалі багатьох селян з небезпечних теренів евакували на схід. Родина Підгорецьких дісталася до одної німецької кольонії на Волині, недалеко села Залізниці, де була Євангельсько-Баптистська Громада. За той час їхнього побуту на Волині, молодший брат Підгорецького — Олекса, запізнався з віруючими, набув Св. Письмо — Біблію. Коли великі держави заломилися у своїх політичних комбінаціях, хто буде панувати над Європою, а таке заламання в 1917 р. понесла вперше російська держава, в якій повстала всенародна революція, тим самим по певному часі всі родини, що були евакуовані з Галичини, повертали до свого місця замешкання. Родинний контакт Вальддорфу зі Забір'ям спричинився до поширення, як люди в початках привикли кати — нової віри.

У домі, де перебував М. Л. майже кожного вечора, відтак у неділю, знаходилися зацікавлені читати та слухати Слово Боже. По короткому часі спільне читання Слова Божого, зістало перенесене до Г. Булеги, бо в нього була доволі велика хата, а відтак він вже мав власну Біблію. Таке спільне читання Слова Божого в скорому часі замінилося на недільні й вечірні, як на початку називали — зібрання. Крім цього, віруючі, хоч була далека віддаль одного села від другого, в котрих почав ширитися євангельський рух, невпинно відвідували одні одних. До таких відвідин найбільше спричинились молоді, початкуючи віруючі Степан Підгорецький син Василя з Вальддорфу і М. Лютий зі Забір'я. Перший через невпинне свідкування про віру та спасіння допоміг до вірування своєму другові. З того часу М. Л. взявся поза щоденною працею до євангельської активності. Кожну нагоду й час він використовував на свідкування людям про Христа та дорогу спасіння.

Коли в селі повстав не малий рух та зацікавлення євангельським життям, тоді неначе би з якогось твердого сну прокинулися парохіяльний свя-

щеник, якого люди прозвали Йвасько, бо він як до когось із селян щось говорив, то не інакше казав — “Ти Йваську”, й тим самим стався сам Йваськом, відтак і поліція. Священик, коли люди цікавилися читанням Слова Божого в його вікарівці, то він тим дуже не переймався, але коли почали сходитися й читати Євангелію у його селі та ще гірше майже під його вуглом, в родині Федун, що була споріднена з родиною Підгорецьких та вуйком М. Лютого, а ті занесли Євангелію до третього села таки під саміський вугол священика парохії, тоді й він почав не на жарт думати: — Що буде, як люди перейдуть до євангелизму? І то був не жарт. Священик почав думати про свій престіж, а поліція, чи то є яке підпілля, або просто російський большевизм?

ПЕРШИЙ ОГОНЬ І ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

У Вальддорфі, де загорівся огонь від Олекси Підгорецького не було гострої реакції, бо його старший брат Василь був громадським головою війтом, тому обставини щодо євангельського руху були більше злагоднені. Проте в Забір'ї, куди цей огонь перекинувся й почав направду горіти, тоді й пожежники кинулися зо всіх сторін, щоб цей огонь погасити, але не мали на ще ні сили, ні спроможності. Однак від свого завдання не відступали.

4. 12. 1920 року у домі, де мешкав М. Л. зібралися кількох віруючих і читали Св. Письмо. Раптом заходить двох поліцай, наче би відкрили якісь тайні сходини, заарештовують їх і з їхніми книжками, Св. Письмом, ведуть попри церкву саме, як люди виходили з церкви (дому молитви) по Богослуженні й дивилися просто зі здивуванням, що їх поліцаї женуть із їхніми книгами, як підозрілих якихось переступників. Коли прийшли на поліційний постерунок, комендант поліції віднісся до них доволі арогантно й погано. Покликуючи по одному, списуючи протоколи, а останнього, якраз М. Лютого вдарив кілька раз по обличчі. Відтак пігнав їх до попа, щоб той перевірив книги,

чи їх вільно людям читати? Піп переглянув книги й не уявляв собі, що люди направду можуть щось робити, читають хай собі читають і сказав: "То добрі книжки, читайте тільки ходіть до церкви", а книжки залишив у себе. Поліції трохи прохолодили, а віруючі знали вже слова, які були записані у Св. Євангелії: "Як Мене переслідували, — то й вас будуть переслідувати; як слово Мое зберігали, — берегтимуть і ваше" (Ів. 15: 20). Подібні відвідини поліції тягнулися майже цілий рік, аж до приїзду молодого священика о. Миколовича, а враз з його приїздом ще збільшилися. У тому часі і пізніше бр. М. Л. був вісім раз арештований, а п'ять разів битий від противників Христової Євангелії і поліції. Найгірше це на самі Великодні Свята, 15. 4. 1922 року, де ново прибулий піп, намовив громадську раду, щоб разом із селянами, противниками евангельського переїдання, щоб напали на вірних під час Богослуження й побили до схочу, щоб тим відстрашити від дальших зібрань. Тоді він був доволі побитий і покалечений, майже ціле тіло було в синцях, а на голові кілька ран. Відтак одного разу на постерунку поліції не тільки, що був побитий поліцистами, але ще й прикутий до ліжка й пролежав цілу ніч на холодній підлозі.

Дехто, читаючи ці сумні спомини, скаже, яка причина, щоб за часів польського конституційного уряду, діялися середньовічні варварські переслідування за віру в Христову Євангелію? На це є деякі відповіді, а саме:

1. Уряд польської поліції підозрівав, чи це не російсько-комуністичне підпілля, бо віруючі на початку мали Св. Письмо й співаники в російській мові.

2. Гострий виступ греко-кат. духовенства, що застрашилося про свій престіж, що люди відхиляться від католицизму.

3. Початковоче не ясне пояснювання Св. Письма, особливо "Нагірної проповіді", п'ятого, шостого й сьомого розділу Євангелії від св. Матвія. Цебто, що віруючому не вільно в нічому супротивлятися, йому люди можуть робити все, що їм

подобається, він в нічому не буде супротивлятися — крайній пацифізм. Відтак пересадна побожність, що людина вже вповні свята, тому люди на початках просто іронічно говорили — дивися який святий, або свята.

ДОРОГА ДО ЧЛЕНСТВА

23. 8. 1921 р. бр. М. Лютий прийняв св. хріщення, як перший член, що повірував у Слово Боже на рідній землі в Західній Україні — Галичині, враз із своїм сусідом та ровесником М. Козаком. Тут долучуємо його власний допис, що був поміщений у "Післанці Правди" за 1931 рік під заголовком: "В пам'ять десятилітніх роковин".

"Бажаю поділитися з читачами "П. Правди" моими переживаннями, які я пережив враз із бр. М. Козаком зі Забір'я перед десятьма роками.

Ціллю моїх споминів, є звернути увагу всіх членів наших зборів на цей великий поступ, який зроблено на Божій ниві протягом одного десятиліття, щоб заохотити багатьох Христових послідовників до витревалості та віячності нашому Творцеві, що нас благословить аж до сьогодні в Своєму винограднику.

Як юнак, маючи 18 літ віддав я своє серце Господеві: бажаючи Йому служити згідно з наукою Христової Євангелії. До пізнання цієї відвічної правди допоміг мені бр. С. Підгорецький з Вальддорфу, котрий у братній любові всіма силами старався через Слово Боже привести до Того, кому є дана всяка влада на небі й на землі. (Мат. 28: 18).

З одної сторони я був всьми радий що тягар мого беззаконня здійняв мій Спаситель з моєї душі, а з другої налягав натиск, бо це були часи великого напруження, тяжких переслідувань за віру в Євангелію, та туга й бажання сполучитися з дітьми Божими, про котрих ми нічого не знали і справді так воно було. Я, як один із перших віруючих в Забір'ї, що дві або три неділі ходив 35 кілометрів зі Забір'я до Вальддорфу пішки, щоб там разом з віруючими спільно порадуватись, бо

вони мали один примірник, співаник "Гуслі", з якого я переписав (перелицовав) за кожним разом кілька пісень і заучував мелодії, та й вертав додому, щоб вивчати духовних пісень тутешніх віруючих.

Часи минали, а ми думали, що ми перші, а може й останні віруючі між нашим народом. Даремні були наші зусилля відшукати та злучитися з віруючими. Наша туга побільшилася. Переслідування зі сторони противників Божої Правди прибрали на силах, а сатана страхав скорим упадком віруючих, мовляв: "Даремні ваші зусилля, ви мусите розсипатися, бо цього ніде нема; хіба в Вальдорфі та в Забір'ї". Такі докори мутили нас і так минув цілий 1920-ий рік.

В лютому 1921 р. ми припадково довідалися від волинських жінок, які вернувшись на Волинь з глибокої Росії й були змушені шукати харчів у Галичині, від них ми довідалися, що на Волині є віруючі люди, ми цією вісткою дуже зраділи!... Однак воєнно-комунікаційний лад, який ще не був у повному русі, примусив нас чекати з відвідинами віруючих на пізніше.

До подорожі треба було виробляти спеціальні документи, зі зазначенням нашої подорожі й головної цілі, яких ми з огляду на загальну ненависть і переслідування не лише, що не могли дістати, але й думати про них. Аж десь у початку серпня Забірці виїхали на Волинь на теслярку, при цій нагоді й нам отворилася дорога до відшукання наших братів по вірі.

17. 8. 1921 р. я захотив бр. М. Козака, щоб він при нагоді двох днів святочних (неділя й Преборжесія) поїхав зі мною на Волинь з метою відшукати віруючих. Він не виявляв великої охоти, з огляду, що поліція нам сконфіскувала Біблію, в якій був адрес до брата П. Трачука, я собі запам'ятав назву села та залізничну станцію. Однак мій друг надумався, набрав охоти й ми вибралися у дорогу. Приходимо на станцію Зелена і з перед наших очей відійшов потяг. Тоді до мене бр. М. К. каже: "Ось бачиш, ми вже не маємо жодних

виглядів на дальшу подорож, куди ми поїдемо, як ми не знаємо ні людей, ні околиці". Не журися, — кажу йому, — хто шукає, той знайде. Я маю непохитну віру, що ми дістанемося на місце нашого призначення.

На станції повідомлено нас що другий потяг буде в 2-гій годині ночі. Ми рішили чекати. На станції було тихо, ми полягали на лавках і спокійно спали. Нараз прибігає залізничник й будить: "Панове, ви куди ідете?" — До Сокала. А потяг вже має рухати з місця. Той махнув рукою, щоб зачекати, поспішно видав білети й ми поїхали.

Їдемо... Мій брат усміхнувся і каже: — Куди ми ідемо? Ось свято, ми перевеземося й вернемося додому. Будь спокійний, брате, — ми сьогодні зустрінемо велику радість! Приїздимо до Сокала в 4 годині ранку й питаемо про наступний потяг до Володимира В. Нам кажуть, що аж у 11-тій годині перед полуноччю. Часу багато, пішли ми й оглядали місто, потім ріку Буг, трохи наприкінці, нарешті надійшов Львівський потяг, сідаємо й ідемо в дальшу дорогу.

Приїздимо до станції Іваничі, на станції людей досить багато. Я питую декого дорогу до села Орищі. Питаю одного, другого й третього, але кожен лише потисне плечима й каже: — "Не знаю нічого про Орищі." Тоді до мене знову мій друг по подорожі: "Бачиш, я не казав тобі, що так буде. Що ж тепер робити?" Я не тратив надії і ще звернувся до візника (фякра) й питав, чи він не знає, де село Орищі? — О-го, він відповів, і далі: "То досить далеко. Звідси четверте село не менше, як 15-ть верст та щей з гаком". Почувши я таку відповідь, зрадів і сказав до брата: "Не тратьмо надії!" Рушили ми в дорогу й пішли.

Ідемо, а наші волиняки, чуючи нашу мову, дивилися на нас якось із підозрінням і питали нас: Куди ми й чого ідемо до тих Орищ? Нарешті приходимо й до Орищ. Питаємо одного чоловіка, як це село називається, а він каже, що Орищі. "А де тут мешкає Тарас Трачук?" — питаемося знову. "Он там за тією будовою, йдіть попри кладовище й там

його загорода. Там буде видно.” Ми вийшли на горбок і звідтам було видно обійстя бр. Трачuka. А на подвір'ї, бо це було свято, зібраних біля триста людей. Та й кажу я до моого мандрівника:

Ось бачиш, дорогий брате, не даремні наші змагання, ми вже бачимо наших віруючих! Із радості приступили ми кроку й за кілька хвилин знайшлися біля них. Спокій вам, брати та сестри! (Такий був звичай вітати вірних). З миром приймаємо! — відповіли вони й з великою радістю почали нас питати: “Хто ви і звідки ви?” Ми відповідаємо ім, що ми з Галичини, що в нас є початковча громада віруючих, але ми поки нічого не знаємо, чи є де ще такі віруючі людия, як ми? І тому ми рішили шукати і приїхали до вас. “О, це славно!” — відповіли вони й питаютъ нас чи ми вже довго віруючі, чи ми вже прийняли по вірі хрещення і т. ін. Ми відповіли, що ми поки ще не знаємо навіть як це відбувається і хто може нас хрести? Тоді вони на це сказали: “Видно, що Сам Господь вас сюди привів. У нас післязавтра буде урочистість св. хрещення, то може й вас приймуть. До нас власне прибув брат М. Ничипорук із Здолбунова, щоб перший раз в нашій околиці вділити вірним свято хрещення”.

Відтак негайно розпочалося пополудневе зібрання та іспит кандидатів, який протягнувся до пізньої ночі. А другого дня, в суботу, знову іспит, на якому і нас двох галичан по великому ваганні прийняли в кандидати до св. хрещення. А що в Орищі не було ріки, тому сполудня удалися до села Гржкович, відлеглого дев'ять кілометрів, де ще мав відбутися іспит місцевих кандидатів і св. хрещення. День був чудовий і погідний. Ми їдемо..., а люди обсерують нас. А що бр. М. Козак був одітий у чорну блузу зі стоячим коміром, то люди його вражали за римо-кат. ксендза. В'їздимо оконо 4-ї години до села. Скрізь рознеслася вістка, що приїхав до села штундистський проповідник враз із польським ксьондзом і буде щось цікавого.

Тільки що закінчилося зібрання і мав розпо-

Кольпортери Св. Письма, 5-ть національностей:
1-й з права М. Лютий — українець, 2-й чех, 3-й німець,
4-й поляк, 5-й білорус

чатися іспит, а тут прийшла тайна поліція, враз із солтисом і заарештувала брата М. Ничипорука. Відвезли його до міста Порицька і тримали там арештованого через неділю, а в понеділок бр. Трачук відвіз арештованого з двома поліціянтами до міста Володимира Волинського. Привезли його до повітового старости і віддали його документи старості. Той подивився на документи, потім подивився на поліцій, на брата М. Ничипорука тай-

каже: "Панове! І ви не боялися Бога, турбуючи цього чоловіка? Я вам кажу, що коли б усі були такими, як він, то на землі був би рай". По цих словах староста віддав братові М. Ничипорукові документи і сказав: "Іди, чоловіче, з Богом і виконуй ту працю, до якої Бог тебе покликав". Брат Ничипорук подякував старості та й щасливо, що лих 30 кілометрів з Володимира Волинського повернувся до Грикович.

У вівторок дня 23 серпня відбулося св. хрещення при великому здивізі людей, на яке приїхали віруючі з околиць. До ріки було три кілометри, майже половину дороги заповнили люди своїм походом. Тоді було охрищено 31 особа, в тому числі і нас двох, як перших українських баптистів з Галичини. Тієї радости забути не можна, бо тоді ми нав'язали наш контакт із багатьма віруючими. Відтак ще самий час 1921 р. до Забіря пізною осінню загостив уперше бр. І. Петраш, що був проповідником у початку польської громаді у Львові.

Повернувшись додому, ми почули новинки, а саме, що під час нашої відсутності прийшли поліція й забрали Біблії та співанники, і списали всіх віруючих, заказавши під загрозою арешту, щоб в найближчу неділю всі віруючі йшли до греко-католицької церкви. Але того самого дня вечером, як ми прибули, зробили зібрання й повідомили місцевих віруючих про велике число наших братів та сестре на Волині. Від того часу забірські віруючі цілком зірвали з греко-католицькою церквою.

Коли згадаю тяжкі початкові часи переслідування, і за яких ми мусіли збиратися ночами, в порівнянні з сьогоднішніми десятками зборів, та тисячами членів, та поступ у ділі Божому, то в мене немає слів до подяки Господеві за Його святий провід і поміч у будові Його Церкви між нашим народом. Молітися, возлюблені Господом, щоб за других десять літ не десятки, але сотки громад і сотки тисяч членів могли придбати для Христової

Церкви на славу Божу, а багатьом душам на спасіння.

Це є наше шире бажання й гаряча молитва до Всевишнього!"

М. Лютий.

Читаючи опис про десятилітні роковини, слід звернути увагу на вище підкresлення, яку ролю відігравала забірська громада, віруючих у поширенні Слова Божого, не лише у своїх околицях, але і в дальших сторонах.

10. II. 1922 р. Бр. М. Литий стає кольполтером (книгоноша) з рамени новоорганізованого Баптистського Об'єднання в Польщі. З того часу єн регулярно починає розносити й розповсюджувати Св. Письмо, яке міг набувати в українській книгарні "Просвіта" у Львові, відтак у книгарні Бритійського Біблійного Товариства у Варшаві. У книгарні "Просвіта", де кільканадцять років лежало Св. Письмо перекладу П. Куліша, і ніхто ним не цікавився, було би надалі лежало, але бр. М. Лютий за короткий час вичерпав до одного примірника.

БЛИЖЧА ЗУСТРІЧ І БЕСІДА З БР. М. ЛЮТИМ

Було ще в половині червня 1922 р. їди поїздом з Володимира Волинського через місто Сокаль у напрямі додому. Приїхавши до Сокаля на двірець, де треба було зробити пересядку, з чеканням дві години й 30-ть хвилин. Було саме ранком около 7-ої години. Заходжу до почекальні, де було кількою людей, що чекали на той самий поїзд, що й я. Розглянувшись по залі, де б вигідніше сісти, дивлюсь, спить молодий парубок у темносиньому плащі, положивши голову на впів вже опорожненому наплечникові; прикривши трохи чоло зеленковатим капелюхом і спокійно спав; видно, перевтомлений у своїх подорожах. Я ще так близького знайомства з ним не мав, бо щойно пару місяців, як прибув до села. По семилітньому часі моєї неприсутності, багато дечого змінилося. Однак я зараз пізнав, що це той, котрого так сильно побили на Великодні Свята, а він вже вповні здо-

ровий і далі, мандрує село від села й розносить хліб духовний — Слово Боже. Підійшов я до нього, посунувши капелюха з чола на ніс, він пробудився. Побачивши мене, зараз пізнав і сказав: “То ви, пан...” — куди їдете? Це було його широкосердечне питання до мене.

— Додому їду, — відказав я йому.

— То добре, їдемо разом бо й я додому.

Тут нав'язали ми нашу розмову, то про це, то про те, але він зараз перескочив на духовну тему із запитом.

— Як ви задивляєтесь на євангельську справу? Бо про вас багато говорять, що ви ні до церкви не ходите, ні до нас на наші євангельські зібрannя не ходите? I додає: “А брат ваш старший мене переконує, що ви стоїте по нашій стороні... як це розуміти?”.

На цьому я перервав нашу розмову й сказав: — може ми дещо поспідаємо, може знайдемо де трохи теплої кави або чаю.

Походили ми пошукали, але ніде нічого не було, хоч вуста зав'яжи. Повернулись ми на наші місця і далі продовжували нашу розмову. Він сказав до мене кілька теплих і переконуючих слів, відтак наче б хотів від мене чути рішучу відповідь, але дуже обережно, чи я дійсно стою в обороні віруючих, як так, то яка причина моєї невтральності?

Незабаром прийшов поїзд, ми всіли до поїзду, який помалу почміхав долинами ріки Солукі в напрямку до станції Зелена Махнівська.

У потязі я йому розказував про мою тимчасову мовчанку та про те, що я на католицизм вже давно крізь пальці дивлюся, відтак розказав дещо про православіє та про багато деяких книжок, які мені приходилося перечитувати. Він з великою цікавістю слухав,, бо для нього багато дещо було нове. I нечомітно ми приїхали на станцію. Коли зйшли з поїзду я продовжував далі, говорив дещо про Шевченка та Франка, відтак навів навіть декілька цитат із Кобзаря з поем: “Кавказ” та “Іван Гус.”, бо я ці поеми майже на пам'ять знат. Він, перериваючи мене, й просто з здивуванням

сказав: “Чого ж тоді ці похи, називаючи себе українцями й такі сліпі, вороги Правди Божої? По тому, говорю, що їм не ходить про Правду Божу, але про професію, заробіток.

Коли ми йшли через ліс, ходу три кілометри від станції до села. Ліс був середній, молодик, переважно: де-не-де смеречина й березина, вільшина, дубина й інші дерева. Ми йшли й розмовляли, а пташки різними голосами, наче би нам на перекір, співали нам здавалося, що ми не йдемо через наш рідний український ліс, запосілий польськими дідичами, але через Божий — райський сад. Коли ми ввійшли до ліса й звернули наш хід на ліво, на дорогу, що ділила ліс від селянських нив, на яких пахло квітуче жито й інші яринові збіжжя; коли ми наблизилися до ниви моєї батьківщини і я мав звернути на стежку, що вела крізь пахучі сіножаті до обійття до хати, а він мав іти далі до самої середини села, де мешкала його тітка та вуйко; коли ми подали собі наші руки, прощаючись, він дивився на мене з такою щирістю й християнською любов'ю й каже: — “Брате, який я щасливий з нашої спільноти зустрічі та розмови!” I в цей мент з його сіро-голубих очей полилось кілька краплинок сліз, це й мене порушило до глибини моєї душі. Ми пощіувалися, як брати і розійшлися. Коли я вже йшов сам, у моїй душі будився жаль і бунт, жаль до людини, що так багато мусів потерпіти від своїх братів українців, а бунт то заколот думок, — як знову людина священик в ім'я Христа та церкви, може підмовляти людей, щоб нападали на своїх братів і катувати до безприятності.

Того самого року, вище наведеного бр. М. Лютий враз із другим молодим бр. I. Підгорецьким відбули чотиримісячний біблійний курс у місті Лодзі, що допомогло їм для кращої орієнтації в праці на ниві Божій. По скінченому курсі він стає до місійної праці біля проповідника Л. Мікси на Познанщині з тим, щоб краще опанувати польську мову, як мову урядову в майбутній місійній праці. I це допомогло йому до дальшої науки. Саме

1923 р. восени він вступає до духовної баптистської семінарії. В часі шкільних ферій деколи приїжджав до своєї тітки, до села, в якому пізнав євангельську дорогу. І коли, бувало, йшов на зібрання, минаючися з людьми, з тими, що свого часу кидалися на нього, щоб побити за те, що він вірує в Євангелію, — то пізніше ця справа цілком змінилася. Кажуть люди, — що світ ковенъка перевертється, так воно й нераз буває. Не помогли попові наклепи, намови людей, щоб люди безперерви нападали й били своїх співсельчан, людей українців. Не помогли неправдиві доноси до поліції, щоб поліцай ходили й побивали людські пороги й робили собі неприємність. Люди по всіх місіях, та по всіх попівських інтригах, перестали вірити попові, бо й їм він допік до живого. Кожного разу вимагав якоїсь при плебанії нової прибудови, та все більших оплат за різні щерковні треби, так що й людям було всього забагато. Потім побачили і переконалися, що віруючі під кожним оглядом ідуть вперед, що в них є більша зичливість, соціальний та гуманний поступ.

При цьому й віруючі багато де в чому стали більше толерантніші в критиці відносно свого переднього віровизнання. Більше почали розуміти зміст Христової науки: "То ж усе, що ви тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть ім і ви. Бо в цьому Закон і Пророки" (Мат. 7: 12). Відтак і поліця, дослідили й переконалися, що тут немає нічого спільногого з якимсь підпіллям, або політикою, але, що це жива й чиста Христова Церква. Віровизнання, не якось секта "баптистув" і, що такі баптисти не лише в одній новоствореній польській країні, але що подібних віруючих християн по цілому світі є цілі сотки тисяч та мільйони. Тоді і попові облетіли крила, а віруючі йшли дальше євангельською дорогою — дорогою Божою.

По закінченні духовної семінарії не міг він іти на ниву Божу, як духовний сіяч Слова Божого, але він був змушеній відбути військову службу. Кажуть люди: "Бідного сиротину всюди б'ють".

БР. М. ЛЮТИЙ

як вояк у польському війську опісля добрий вояк Ісуса Христа

Так і йому, бідному сиротині ніде не давали спокою. Але за сиротою і вдовицею вступається Сам Господь. Бр. М. Лютий, як всі інші, що були покликані до військової служби з баптистського віровизнання, мусів її відбути. І тут Господь не полишив його, допоміг йому відбути початкові військові вправи, а відтак зістав приділений, як довірчива людина і кандидат на проповідника до військової кооперативи. Там він працював ввесь час за кооперацією лядою, як суб'єкт і за нею закінчив свою військову службу.

Наблизився 1927 рік — Галичина. Бр. М. Лютий, прибувши до Галичини, з надією на майбутнє та з запалом віри, відвідуючи деякі громади в Га-

личині та на Волині. Вищукав сестру по вірі Л. П. дівчину волинянку, подружилися, а потім зайняв чисте поле праці на Покутті і на Гуцульщині.

Початкуюча праця на новому підгірському й гірському теренах була доволі тяжка та з різними пригодами. Особливо зимовою порою, де подорож місійна побільшій частині відбувалася пішки та за лізницею. І такі подорожі відбувалися не без пригод і то не раз доволі прикрих.

Покутські та гуцульські терени для подорожуючих, не знаючи доріг і тому подібне, доволі небезпечні. Тому, зимові снігові, часто зі скорістю одної доби зарівнювали не тільки рови, що по над дорогами, але й самі дороги, що тягнулися через балки та долини.

Перші овочі його невтомної місійної праці, то громада віруючих у селі Підвисокій, яке лежить на кільканадцять кілометрів від міста Снятина. Це саме говорить, що йому прийшлося не мало потрудитися та постукати не до одного села, що знайшлося місце у людських серцях для прийняття Слова Божого. Цікавим буде для тих хто поважно ставиться до місійної праці, коли хтось буде читати дописа: "В читальні "Просвіти", напевно застанеться і скаже: — чому саме в Залучі не повстала перша громада. Це ж село лежить багато ближче міста Снятина, як Підвисока? Напевно проп. М. Лютий був просто захоплений і покладав повну наді на те, що в Залучі повстане перша громада, однак так не сталося. Він мусів іти далі. Він відшукав не лише слухачів Слова Божого, але тих, що прийняли і сталися носіями Правди Божої. І то була перша громада. В той самий час повстала друга громада в сусідньому селі Стецева. Тоді бр. М. Лютий переноситься на стале по мешкання до Підвисокої. Коли люди стали віруючими, вони зрозуміли Христову любов і не позволили, щоб їхній проповідник вичерпував свої останні сили, а приютіли його в своєму селі. І це багато полекшило його поле місійної праці.

Вражіння одного молодого гуцула, з його пер-

ших відвідин евангельського Богослуження в селі Підвисокій.

Коли євангельский рух набрав певного розголосу, тоді й греко-кат. духовенство заворушилося й зареагувало у проповідях проти євангельського руху. Молодий гуцул, опісля віруючий, оповідав таке: "Одного разу я стояв на поранньому Богослуженні, а особливо уважно слухав, як панотець говорив проповідь. Але того часу, замість проповіді, то він цілий час говорив про якусь нову віру. У Підвисокій, — казав, — з'явився якийсь штундист і переводить людей на "нову віру", хай вас Бог хоронить, мої дорогі парофіяне, щоб з вас хтось відважився покинути батьківську віру й душу свою запродати отим "ангелікам". Й багато дечого говорив... Це мой, я стояв, слухав і думав, хоч далеко до тієї Підвисокої, але я мушу піти туди й послухати, що вони говорять. Я хочу їх бачити, як вони виглядають, чи справду вони такі диваки, як про них у проповіді пояснював наш панотець.

Продовжував далі — "Вибрався я в дорогу, в суботу рано, бо дорога далека 65 кілометрів, а я хочу бути в неділю на їхньому Богослуженні. Зима, день був доволі гарний, сонячно, маленький морозець, личаки мої часом поховзувались, але я підпирається топірцем і так ішов наче б мене щось тягнуло, минаючи кілометр за кілометром. Промінув я Коломию, але до Підвисокої ще досить далеко. Сонце вже було над вечером і я доволі втомився. Зайшов я до одного села та й увійшов до хати, одного з господарів і питаю, чи вони не були б такі добрі прийняти мене на нічліг? Господар радо погодився, бо це вже в українському обичаї є подорожньому не відмовити своєю гостинністю — Чим хата багата, тим і рада. Перенощував я, відтак поснідавши, подякував господареві за щиру гостинність і вибрався в дальшу дорогу.

Було вже близько 10-тої години ранку, як я прийшов до села Підвисокої відтак і до місця, де відбувалося зібрання віруючих. Увійшов я до хати, в

хаті повно людей, одні сиділи на кількох ослонах, що були перед столом, решта людей стояли, бо не було стільки місця, щоб всім сидіти. Позирнув я по хаті, не бачив я образів, як це було прийнято в покутян, що довкола стіни були обвішані різними святими, але по середині над столом висів гарний вірш з написом: "Сповнився час, і наблизилося Царство Боже. Покайтесь і віруйте в Євангелію!" (Мар. 1: 15). Не вспів я подивитись на цей новий образ, зраз господар, що в його хаті відбувалися зібрання, взяв мою кучму, топірця та й сердака, я скинув, бо в помешканні було доволі тепло. Це все він повісив на вішалку, що була при стіні біля дверей у хаті, відтак веде мене, люди скоро робили місце, а проповідник каже: "Сідайте ось тут біля мене, якось помістимося". Думаю я, це мой, як я гуцул у таких личаках сідатиму біля євангельського проповідника? Де ж би наш панотешъ, не кажу в церкві, але у звичайній нашій гуцульській хижині позволив, щоб гуцул сидів біля нього? Сів я, слухаючи духовні пісні, а відтак проповідь, яку проповідник говорив так щиро й упевнено, наче би він сам переживав її. Я чув, як духовна теплота наповнювала мое холодне, гріховне зболіле серце, я слухав уперше правдиву християнську проповідь про милосердя Боже над упавшою грішною людиною. Я просто слухаючи і впovні розумів, відчував, що тією упавшою людиною є ніхто інший як я самий. І, коли по проповіді проповідник закликав вірних до молитви, я слухав і ловив кожне слово, як віруючі моляться, я відчував, що вони наче би до Самого Бога моляться... Молитви їхні пливли просто з душі, зі серця. Я почув, як мое серце почало тріпотіти, як крильця у молодої пташки й казало молися, проси у Господа прощення твоїх гріхів; хіба ти ліпший від цих, що так гаряче моляться? Я не знаю, як це сталося, де в мене взялася та відвага, я почав у слузозах молитися, наче би говорив, просив: — Господи Ісусе, Ти привів мене сюди, я бідний, помилуй і прости мене грішного, я хочу Тобі служити й навіки бути вірним! То був почин мого нового

Бр. М. Лютий в день його рукоположення

життя, а відтак громади в нашому селі. Та подорож і зібрання зробили мене новою людиною.

Коли я повернув до мого села й почав оповідати, яку велику силу має Христова Євангелія і що я сам пережив у моїй душі на цьому правдивому євангельському Богослуженні, тоді казали мені ті, що слухали про мої вражіння: — "То запроси ти того проповідника, може він погодиться прибути й нам дещо більше розказати про ту Євангелію. Ми хотіли б самі його послухати. І в недовгому часі дійсно це сталося, брат М. Лютий відвідав нас і це був почин розвою євангельського руху на Гуцульщині."

РІСТ АКТИВНОЇ ПРАЦІ

1928 р. це рік початкової, але овочевої праці на Покутті. По п'ятимісячній місяційній праці постає громада віруючих в селі Підвисокій, відтак і в Стецевій. В цім же році він обіймає співредакторську працю при журналі "Післанець Правди". Маже в кожному числі появляються його статті: глибоко-змістовні проповіді, а також дописи з мі-

сійної праці, особливо матеріал апологично-дискусійний.

За звичаем і порядком чисто євангельським європейських баптистів-німців, у цьому числі й слов'янських організацій церковної праці, кожен проповідник, чи то кандидат на проповідника Євангелії Христової не міг бути скоріше рукоположений (висвячений) у стан духовних робітників, як по двох роках практичної праці. Духовна семінарія ще не робила проповідника повним проповідником, він мусів практично виявити свої здібності в голосенні Христової Євангелії рідному народові. По такій практичній праці, місійний проповідник був рукоположений на стального місійного робітника з титулом — пастора. Народня приказка каже: “Бідному завжди вітер в очі”. Така доля спіткала й бр. М. Лютоого. На чистому місійному полі не скоро робітник здобуває лаврові вінці. Сирітська доля, як вже вище було зазначено не тільки в дитинстві, але майже ціле життя — все оплакана. Його рукоположення в його місійній праці відбулося аж по чотирьох роках дня 10. 4. 1932 року. Чому по чотирьох, а не по двох роках? Тому, що бр. М. Лютий вповні розумів зміст слів ап. Павла: “Бо Христос не послав був мене, щоб хрестити, а звіщати Євангелію, то не в мудрості слова, щоб порожнім не став хрест Христів” (1 Кор. 1: 17). Він не побивався за тим, щоб скоро бути титулуваним проповідником, але щоб придбати людей для Христа. В дні його проповідничої урочистості існували не лише дві громади: у Підвисокій і Стецеві, але вже було кільканадцять інших сіл, де проповідувалася Євангелія на Покіті й на Гуцульщині.

Для яскравішої його невтомної і так короткої місійної праці наводжу останній параграф з його некрологу, що був поміщений у П.П. числа 1 і 2 за 1937 рік. “Тому, що брат Лютий працею на горішньому терені Покуття сильно підрівав своє здоров'я а навіть 5 тижні лежав у лікарні. Комітет переніс його на працю до міста Львова. 14. 4. 1932 р. брат М. Лютий розлучився зо своїм збором у Підвисокій і Стецеві, а 17. 4. 1932 р. перебрав місійну

працю у зборі баптистів у Львові. Тут він працював з великим успіхом аж до 1. 7. 1934 р., коли знову перенісся для праці в Єзуполі-Ганусівцях, приймаючи під свою обслугу ввесь полуднівий схід Галичини. Уявім собі, що так у короткому часі він мусів два рази переселяватися, а подорож не була близька. Треба було перевозити все домашнє устатковання поїздом, скільки праці, труду та сил треба було покладати, чи міг би звичайний чоловік це все виконувати, коли б не мав на меті служіння Господеві та своєму нарадові.

В ОБОРОНІ ПРАВА

Моя друга пам'ятна зустріч з братом М. Лютим, уже як із співробітником на ниві Божій. Це було наприкінці червня 1933 року.

Був гарний та тихий ранок. Сонце на сході зарожевіло, як я вибрався в дорогу. Шоса за польської влади в напрямку з Кам'янки Струмилової до Львова була цілком відновлена. Пройджаючи велосипедом крізь зелені гаї, поля та села, а подорож була важна і справа теж була просто пекуча. У душі моїй час-від-часу будилась думка: Господи, поможи цю пекучу справу полагодити. Ти знаєш, скільки віруючі Твої мусять терпіти, а особливо діти наших батьків в Народніх Школах. І так непомітно, коли сонце піднеслося доволі високо, я прибув до Львова, про що бр. М. Лютий був за здалегідь повідомлений. Ми у двох мали мати авдієнцію (візиту) до пана Воєводи, він тоді був проповідником Української Баптистської Громади у Львові. Уявіть собі, яке було положення віруючих батьків, переважно у Львівськім та в Станиславівськім округах, коли діти іхні по закінченні піврічної, чи цілорічної шкільної науки йшли додому висмучені, бо в іхніх шкільних свідоцтвах у рубриці з науки релігії, замість — дуже добре, або добре, була тільки одна німа риска — це бто, що дитина не визнає жодної релігії. Така прикра справа тягнулася до 1933 року.

Була 9-та година ранку, коли я загостив до родини Лютих. Сестра Лара дружина брата Люто-го зараз, як я вспів трохи очистити свої півчере-вики та вбрания з пороху, запросила мене, щоб я випив хоч одне горнятко кави. У них був звичай, хто б то не був, а гостей мали майже кожного дня, щоб не погостити — чим хата багата. Коли я був готовий, ми з братом гаряче помолились, просили Господа, щоб Він Сам у цій справі допоміг нам, бо тільки на Його одного були наші надії. Коли ми йшли разом до Воєвідства, він до мене говорить: — “Брате Домашовець, я вповні переконаний, що наша справа буде додатньо полагоджена. Прибу-ли ми на місце нашого призначення, зареєстрували-ся на наше побачення з паном Воєводою й чека-ли на покликання. Перед нами якраз мав побачен-ня з Воєводою римо-католицький священик. Коли він виходив, то був досить вденервований. Брат говорить до мене тихцем що наша справа буде не-вдалою через цього польського попа. “Господь з нами”, — кажу йому. На знак нашого покликання на авдієнцію, ми ввійшли, а він — Воєвода, досить прихильно сказав нам сісти біля столу, а потім за-питався, в чому наша до нього справа. Я коротко зреферував йому нашу справу, а тоді він на нашу відповідь говорить: “Панове казнодзєї (проповід-ники). Так, як на бувшому австрійському терені, ще польські державні закони щодо релігійних справ не зовсім оформлені і я не можу їх сам змі-нити. Але я можу в цій справі зробити для вас певний вийняток, щоб у рубриці, де ставили рис-ку, або безвірний, я дам розпорядження, щоб у дужках писали (баптиста). Більшого наразі я нічо-го не можу зробити”. На тодішні обставини це був плюс наших відвідин у пана Воєводи, бо з того ча-су наші діти, що мешкали у воєвідствах Львівсь-кому і Станиславівському, мали в Народніх Шко-лах цілком інші умовини, як перед тим.

НА ЛІТЕРАТУРНОМУ ПОЛІ

Враз, коли М. Лютий став фактично місійним робітником — проповідником, він не ограничував

Бр. М. Лютий з дружиною й дітьми у вільні хвилини на відпочинку

себе, як то було прийнято в духовних робітників у номінальних церквах, лише в неділю відбути Богослуження та один раз перевести науку релігії з дітьми в Народніх чи в Середніх Школах. Він від-чував кочечність, крім устної праці голошення Слова Божого, дати людям і друковане слово. Слово усне, сказане устами, воно хоч живе й пал-ке, але коли воно не передане на папір, воно хви-леве. Висказане слово і передане на папері, воно пам'ятне й довготриває; воно мов би на камені вирізблене, перебуває цілі десятки років, а навіть цілі століття. Друковане слово в далекій давнині справедливо оцінив праведний Йов, кажучи: “О, коли б то слова мої написано в книзі, коли б можна їх вирізбити рильцем залізним на олові, — про вічні часи на камені видовбати” (Йов. 19: 23-24).

Є багато людей, що мають повне підготовлення, чи закінчення певної науки в данному напрямку, але не мають ні бажання, ні замилування, ні охоти, а тим більше посвяти, бо ще вимагає немало здоров'я та терпеливості, а в додатку хоча невеликого таланту. Брат М. Лютий мав вище наведені прикмети, але надмірна праця вкоротила його вік. Його вік був дуже короткий. В самому розквіті життя треба було попрощатися з цим світом. Саме, коли він 1928 р. обійняв місійне поле праці, того самого року з весною став співредактором українського євангельського журнала "Післанець Правди". З того часу майже в кожному числі появлялися його проповіді, історичні розвідки, дописи з місійної праці, особливо дописи в характері дискусій з різними противниками євангельського руху. Він мав вроджену здібність апологета — оборонця віри. І Господь його наділяв ціє ласкою. Найперше він стояв непорушно на фундаменті Нового Заповіту. Він не уявляв собі, що християнин, а тим більше проповідник, то сектантський мандрівник. Він просто не хотів розуміти такого уявлення, — де більше дадуть, там можна служити й бути проповідником. Він подібних думок не мав у своїй уяві.

За короткий час його літературної праці, бо зaledве кілька років, бо на четвертому році, як вже вище зазначено, що з причини надмірно надірваного його здоров'я, Комітет Слов'янського Братства в Польщі, рішив для полекші його праці, перенести до міста Львова. За той короткий час він написав (подається лише те, що було друковане) кільканадцять глибоко-змістових проповідей, кільканадцять історично-апологетичних розвідок, п'ять більших перекладів як: "Внутрішній Устрій Баптистських Громад", "Баптисти в історії чудового трьохсотліття", "Співробітники Божі" та ін. Відтак дуже цікаві дописи з місійної праці. До поезії, видно, в нього не було замилування, бо в журналах знаходиться зaledви три його вірші. Можливо, що дещо залишилося в його приватному архіві, який залишився при дружині покійного.

Для цікавості й зазнайомлення з думками, які перелив на папір невтомний робітник на ниві Божій, подаємо декілька статтей, кожна іншого характеру.

КРИВАВА ПОДОРОЖ ІСУСА НА ГОЛГОФУ

"А коли назнущалися з Нього, й зняли вони з Нього плаща й зодягли в одежду Його. Й повели на розп'яття Його" (Матв. 27: 31).

Слово Боже говорить нам, що ми на цьому світі є подорожніми й прихильниками (1 Пет. 2: 11).

Наш Господь задля людського спасіння прийшов на цю землю, понизив Себе і прийняв вид слуги (Філ. 2: 7-8). Його життя на цій землі було виповнене місійною працею, в якій Він подорожував від міста до міста і від села до села, аж до фізичної втоми (Ів. 4: 6). І дійсно, — шукання погибаючих бідних людей вимагало постійного подорожування.

Зближаемося до обходу, чи святкування Христового Воскресіння, котре попередила подорож Христа Господа нашого на Голгофу. Тому, як християни, ми повинні собі її уявити в наших серцях, та розуміти її спасенну ціну в рятуванні всього людства. Зупинімся нашими думками й подумаймо над:

І ПОЧАТОК З ПИЛАТОВОГО ДВОРЯ

По цілонічній нарузі над Спасителем Христом, яку Йому завдали архиєрейські слуги та по осягненню смертного присуду, почалася найтяжча та найсумніша подорож Ісуса, яка була зрошеня кривавими слідами Того, що був найбільшим приятелем нещасного людства. По виданні Ісуса в руки жидівського народу, починається найстрашніша наруга над Спасителем світу. Вложено Йому на голову терновий вінець; одіто Його для насмішки, як царя в червону одежду й починається похід.

Господа ведено в товаристві радіючих священиків, які тішилися уявленою перемогою та юрба

народу, що була підбурена священиками, слухаючи насліп їхніх приказів, а також двох злочинців, що мали бути розп'яті за свої провини. Відтак йшли й ті, що боліли серцем, то вірні послідовниці Іого, які гірко плакали й ридали над тяжкою долею свого Спаса й Учителя.

Бачимо, що в тій кривавій подорожі Ісуса були присутні майже всі верстви, кляси й стани людей. І всі вони були покриті чорною темрявою. Лише мала група плачучих ішли з болючим серцем.

Що за контраст! У ворогів Христових малюється на обличчях безмірна радість, що їхні мрії, сліпі мрії, жорстокі мрії, нарешті сповнилися, — зненавиджений ними Назорей вже не буде їм докоряті за їхні беззаконня та облуду. Підбунтована юрба раз-заразом вигукує: "Розіпни, розіпни Його!" Христові наслідники в розпуці і в слузозах, співчувають горю та мукам свого Спасителя... Однак серед загального розлучення, крику й шуму всяке співчуття та милосердя, противниками світла Божого було приглушено.

Нешансні та несвідомі люди не знали, що це за подія, чого вони йдуть на те місце смутку, болю і найтяжчого горя, ѹ кому вони співтоваришують у цій подорожі? Хоч священики разом з народом та римським військом робили все, щоб понизити Ісуса як Царя, то однак в дійсності Він був Цар Христос, Цар над царями й Пан над панами. Ідуши далі, ми звернемо нашу увагу на:

ПЕРЕБІГ ЦІЄЇ ПОДОРОЖІ

Не вистачило ненавидникам Правди Божої ні насмішок, ні глузувань, ні богозневаг, ні кривавого катування та тернового вінця; проте на Пилатово-му дворі вложено Христові на Його фізично-обез силене рам'я тяжкого кедрового хреста, на якому Він мав бути розп'ятий. До цієї чаšі горя з кожною хвилиною доповнювано все більше та більше горечі й мук.

В дорозі Господь обезсилений падає під тягарем хреста, видобуваючи останні сили. Однак,

оп'яніла невинною кров'ю юрба розбишак із усіх сторін без найменшого милосердя, без співчуття знущається над спливаючим кров'ю Сином Божим. Б'ють, копають і примушують до несення знаряддя мук...

Під тягарем хреста, попередженим цілонічним допитами та знущанням, Христос умліває. Він далі вже не міг нести навіть під примусом, що теж зрозуміли Його найзавзятіші вороги та військова екскорт, — Пилатові вояки. Бачачи, що Христос не в силі донести хреста на Голгофу, примусили Симона Киринея нести за Спасом знаряддя тортур. Та хотій Христос вже був вільний від тягару дерева, то однак вся тягота у всій своїй повноті тяготіла на Йому. Він, будучи поранений від побоїв законних нагаїв, тернового вінця й бичування, знімігся до крайності. Заки Йому завдано п'ять великих ран, то на Його святому тілі було багато менших рац, з яких свята кров зрошуvalа усі стежки в Його дорозі від Пилата до Ірода й від Анни та до Каяфи.

По довгому знущанні та насміках над Христом, дійшов нарешті той неописаний похід на місце жорстокої смерті — розп'яття, де закінчується кривава подорож Христа Спасителя на Голгофу. А відтак найжахливіша картина:

ЦЕ Й НЕЙМОВІРНО БОЛЮЧИЙ КІНЕЦЬ

Привівши Христа на Голгофу, всі вороги Світла кричали, щоб скоро з Ним покінчили — розп'ясти. Христові завдано неописаних болів, яких ніхто другий і ніколи не поносив. Гріхи цього світу, людей завдали Йому великих мук, ран і горя. До Його болів і горя ще більше причинилося те, що цілий світ, а навіть Його найближчі приятелі опустили Його в часі найбільшої помочі. І це спричинилося до збільшення Христових мук, бо бачимо це з Його слів на хресті: "Боже мій, Боже мій! Чому Ти Мене опустив?" В тій найтяжчій годині Господь був полишений. Щось найжахливішого: Цей світ, приятелі-учні, і Отець

Небесний, і світло сонця Христа під час питя ча-
ші горя залишають.

Ізраїль, до якого Він прийшов, щоб спасти Його від його власної загибелі відкинув Христа, як Спасителя. Жидівські старшини думали, що аж тепер запевнили собі авторитет своєї влади. А в дійсності було навпаки. Архиєреї, священики й книжники на дальнє не мали спокою, бо Той, що був понижений, всіма опущений, ведений мов те ягня на заріз, стався у Воскресінні великим Світлом. Він переміг Своїх запеклих ворогів, а най-більшого ворога — диявола і смерть. Бо учні Його, на котрих Він зіслав з неба ласку й силу Свою — Святого Духа, ті nauкою Його знищили ввесь авторитет князів Ізраїльського народу.

Для вірних слуг і наслідників Христа та подорож, ікривава подорож була сповненням Божої обітниці та примирення з Богом усіх людей. Кров Ісуса, що зросила дорогу з Єрусалиму аж на Голгофу, стала для всіх віруючих запевненням вічного життя на небі.

Хоч сильно змагали противники Христові по-низити Спасителя, то однак та подорожуюча дорога сталася для Нього вивищенням, як сказано: “Тим же Бог Його високо возніс, і дав Йому ім’я, більше всякого імені” (Фил. 2: 9).

Христа ганебно розп’яли, але щя ганьба на Ньому не залишилася. Він умер, похований, але смерть не мала сили, щоб Його затримати в гробі. Він Воскрес! Христос переміг смерть Воскресінням і став Паном володарем — “Всякої влади на небі і на землі”.

Йому слава від нас за це! Слава на віки вічні!

Березень, 1931 р. М. Лютий.

Від проповіді слід перейти, як вже вище за-значено, до оборони віри. Свіже поле, усилена праця в накликуванні людей до Божої Правди, а тут не малі перешкоди не лише від державної поліції та духовенства, але треба було дбати й про те, щоб новопосіяні зерно Слова Божого на ниві Господній не росло хабаззя та кукіль від зайнвих

сіячів. Цікаво буде послухати про сьомого ангела, який з’явився, не з неба, а з океану.

“ПОЗІР! СЬОМИЙ РУСЕЛІТСЬКИЙ АНГОЛ З’ЯВИВСЯ!...”

Дня 22-го липня 1929 р. прибув до села Підвіскої В. Головацький, що перед 25 роками виїхав був до Америки, котрий опинився в таборі Дослідників Св. Письма. Так бідака перейнявся науковою Руселя, що захворів на манію великої. Ставши руселітським діячем за океонам, приїхав до рідного села і негайно оголосив себе сьомим анголом, про яких згадує книга Об’явлення.

Коли він прибув до Підвіскої, наші брати думали, що він є віруючим після Св. Євангелії, й пішли до нього на його зібрання, бо він про таке в селі оголосив. Коли вони прийшли, тим він дуже зрадів, та й зачав їх хвалити за це, що вони дуже добре поступили, що увірували в Євангелію, мовляв: “Ви добре зробили, що увірували, але ви є баптисти, баптисти нам приготовляють дорогу, як Іван Хрестителя приготовляв дорогу для Христа, вам треба ще науки, яку я вам подам”.

Перед початком зібрання один з прибулих хотів з цікавості заглянути до його Біблії, а пан Головацький йому сказав: “Ви не дивіться самі в Біблію, бо можете зблудити, я сам буду з неї вимати наче б зі скриньки і подавати вам”.

Наши віруючі, почувши таку вступну науку, зараз похопилися, з його гордості й пізнали фальш у цілій повні. Но ж вони вийшли з такої науки, де їм раз у неділю священик у церкві показав Св. Євангелію й назад положив на престолі щерковному. А відтак почав правити їм свою науку.

“Щодо гріхів та покаяння й смерти, — говорив він, — хто тепер не хоче покаятися, то не мусить, бо по смерті зможе до Бога навернутися. Диявола теж шкода, бо він і так вже велику шкоду поніс, і він ще навернутися може. До покаяння є завше час, ніколи не пізно.. За два роки й чотири місяці буде велика революція (?!). Тоді настане переворот порядку цілого світу. Католицька

церква то велика блудниця, але до неї можете ходити і далі до неї належати. Забави, танці й пиятика це не є гріхом. А як ви згіршите, то я по смерті буду за вас молитися і т. п. Така наука деяким навіть подобалась, тим, що любили сидіти в корчмі.

В найближчу неділю місцеві брати запросили пана Головацького на наше Богослуження. Він прибіцяв, але своєї обітниці недотримав. Однак післав одного післанця й просив, щоб я конче заїшов до його дому.

Вчинив я його волю, щоб відвідати “сьомого ангола” й пішов до нього, й наші віруючі й інші люди побачили, що я йду до того “сьомого ангола” і собі поприходили. І цікавих людей зійшлося повна хата. Прийшов я, привітався, а він мені каже: “Дуже мені приємно з вами познайомитись, бо вже мені тут оповідали, що ви такої суворої зими приходили з пильністю так далеко, щоб вести місійну працю. Я теж, — каже, — проповідую Св. Євангелію”. На це я відповів: “Це дуже гарно, коли б ви проповідували Христа Спасителя, бо робітників є дуже мало. Але я чую, що ви замість Христа, проповідуєте Руселя та його блудну теорію, яка дуже далека від Христа.” На це він, щоб оправдати себе, каже: “Не дивіться, брате, на мене через окуляри “Золотого віку”, цебто за наукою Руселя, бо я з ним і його послідовниками нічого спільногого не маю. Вони зблудили і задалеко відійшли від правди. Я належу до дослідників Св. Письма, до тих найпередніших преосвящених — Епифанії.” — “То добре, — відповідаю, — для чого ж ви тоді голосите науку Руселя, який цілком відійшов від науки Ісуса Христа? Голосите, що для грішників, непримиримих ворогів Правди Божої нема пекла, що людина бездушна подібна до худобини й тому подібне. Це є великий фальш, це наука Руселя?”

У помешканні було повно людей, і в напружені слухали нашу розмову, а особливо про “Сьомого ангола”, де вже йшла мова не про пана Головацького, але про Тацеля Руселя “папи” всіх

руслітів. Тоді він зачав боронити самого Руселя кажучи: — “О, не кидайте болотом на пастора Руселя, бо він був великий та порядний чоловік. Овва! — кажу йому, — то в вас Русель великий і порядний чоловік, але у чому? Що людей натягнув на грубі суми грошей, тим що оголосував, визначаючи день приходу Христа, та отією безтолковою сім томовою писаниною, та тим, що розвівся зі своєю жінкою і ще дещо до цього і, то він у вас великий і порядочний чоловік!? То має бути той “Сьомий за Книгою Об’явлення ангол?” То було для нього забагато, він запаленів від сорому, вимотучись із немилої позиції і миттю перейшов на тисячолітнє царство Христа, переконуючи нас, що Христос від 1874 року прийшов на землю і вже царює на землі.

Та-ак! Це по вашому, цебто по руселітському вже тепер є тисячолітнє царство! То царство, де повно злодійства, мордів, насильства, підступства, брехні та злоби й багато дечого подібного. Хіба ви не читали про царство, яке описує пророк Ісая? (Іс. 2: 4). Він відповідає: — То ви би хотіли все відразу зробити? Христос не може відразу все до сконалими зробити.

Дякую вам за таку науку в якій ви відмовляєте Богові Його Всемогутності, це пониження для Христа Сина Божого, така наука не Божа, не євангельська, хіба тільки такого “сьомого ангола”, як ваш Русель і ви...

Я мусів спішити на Богослуження до села Стевецької, виходячи з помешкання, а за мною демонстраційно вийшли віруючі й люди, що були в помешканні. Тоді той наступник “сьомого ангола”, сказав: — “Лютий вивів тих людей з одної неволі, та й у другу їх потягнув. Це нічого не варта, бо баптисти забагато вірують у Христа”.

Пан Головацький ідучи з Америки до свого рідного села де вже була громада віруючих думав, що в одну мить усі перейдуть до нього, але так не сталося. Лише наробив заколоту, як між людьми так і між віруючими. Дехто трохи попосміявся з цього, що й він себе оголосив цим “сьо-

мим анголом". Так що йому це його ангольське післанцтво не поблагословило в його рідному селі, й він скоро мусів зі стидом звивати свої ма-натки й іхати назад звідки приїхав.

1929, М. Лютий.

В ЧИТАЛЬНІ "ПРОСВІТИ"

На третьому місці, щоб мати більшу уяву, як виглядає місійна праця на свіжому терені, скільки то треба мати відваги, сили, терпеливості й рівноваги, то для переконання хай послужить додаток із місійної праці, якого бр. М. Лютий пише до тодішнього голови Українського Євангельсько-Баптистського Об'єднання в Галичині, брата В. Перетятка:

"Дорогий у Христі Брате В. Перетятко!

По довшій обсервації хочу дещо написати про мої спостереження з місійної праці в Снятинщині.

Від 25. 4. 1928 р. то є від моого прибуття до міста Снятина, відбулося в Снятині, в Залучу і в Потічку 38-м біблійних зборів, на яких нераз було багато людей часами від 50-т, 200-та часами й більше, кілька сотень. Тут люди дуже занепокоєні і шукають якогось духовного спокою, як теж досить невдоволені з уніяцької, цебто з греко-католицької. З початку майже щодня мав я у себе по кількох людей, які з цікавістю просили, щоб їх докладно поінформувати про суть євангельського християнства. І з великою цікавістю слухають Слово Боже, але через їхню несвідомість є трохи налякані.

Зараз по моїм прибуттю до Снятина, тутешні панотці зачали на все горло кричати з амбон до людей, що хто піде на євангельські зібрання поповнить великий гріх, за який будуть карані огнем пекольним, а на відступників, що стануть євангеліками, уряд наложить великі податки. Нема неділі, свята, щоб на євангельський рух не посыпалась анатеми. Наразі люди приходять на наші зібрання, але дивляться на кінець боротьби. Місцевий парох Оринчук зараз на початку, пішов до

Старіства з зажаленням на мене ось яким: "Прибув якийсь суботник і нарушує в парохі спокій, Старіство повинно заборонити йому збори".

Дня 13. 5. 1928 р. прийшли поліцай, переглянули мої папери й забрали мене з книжками на постерунок, але комендант добре знає баптистів, негайно мене звільнин. Люди, коли побачили, що мене поліцай тільки цікавитися євангельською справою. Парох Оринчук уживає всіх заходів, щоб запобігти своїй небезпеці. Хотяй він має около п'ять тисяч людей у своїй парохії, проте люди невдоволені й не слухають його, тому що він з людьми доволі погано поводиться. Хотяй є целібсом, проте з бідного останню шкурку здирає, тому люди вороже відносяться до нього.

За час моїх відвідин цього села, я роздав людям багато трактатів й брошурок євангельського змісту. Коли парох про це довідався, то разом зі своїм братом ходили по селі й збирали ці брошурки, але мало хто давав йому цю літературу. Про те не мало було різних суперечок селян зі священиком.

У вищі згаданім селі від половини червня б. р. почали віdbуватися євангельські зібрання в місцевій читальні "Просвіта". На ці зібрання майже велика більшість селян приходили, щоб почути про євангельську вістку. Коли піш про це довідався, то його майже до самих печінок заболіло. Сам не міг нічого зробити, щоб припинити наші зібрання, особисто боїться зайти, бо він знає, що потічани народ поривчастий, щоб не дістав кулакової почести. Також він знає добре історію цих селян, бо в часі першої світової війни 1918 р. одного попа, певне не літнього, як панотець Оринчук, просто самі жінки потовкли як Гамана. Видко добре йм допік, дібрався аж до самої шкіри, бо люди кажуть, що селянин має сім шкір.

Тепер хочу Вам передати в яких обставинах дня 8-го липня я був змушений проводити наше євангельське зібрання.

Потічани мене запросили, щоб я в них мав євангельські зібрання та виклади Св. Письма. Вище згаданого дня парох Оринчук зі своїм братом, як членом відділу "Просвіти", прибули, щоб розігнати й не позволити на дальше відвувати релігійні сходини. Сам піп до читальні не прийшов, а затримався в одній родині, з тим, щоб довідатися по чийй стороні люди, як по його, то він був би зайшов до читальні, а як по моїй, то ні. Коли я прийшов до читальні, було вже поверх 150 осіб чоловіків і жінок. Зараз за мною прибув і пан Оринчук, рідний брат попа Оринчука. Як тільки ввійшов до читальні, зараз звернувся до мене та й сказав:

— Прошу вас, пане, сказати, хто ви? Звідки ви походите і в якій цілі ви сюди прибули?

На це я відповів йому: Вважаю здивим легітимуватись, а люди, громадяни цього села вже добре мене знають, хто я такий. Коли б не знали, були б мене сюди не запросили." Тоді пан Оринчук знову до мене: — "Покажіть особу, хто вас сюди запросив?" Тоді я звернувся до людей і кажу: "Панове громадяне! Коли б через мене мав бути якийсь заколот, то я вийду звідси для заспокоєння пана Оричнuka." В той час всі зібрані загомоніли: "Ні, ні, пане проповіднику! Ми вас запросяли, ми хочемо вас слухати." Відтак я звернувся до пана Оринчука й кажу: "Ось, бачите, котрі мене запросили?" І тут замість спокою Божого, та зібралися, щоб сказати людям Слово Боже, завівся діялого між людьми й паном Оринчуком, якою розпочав пан Оринчук:

— Люди добрі! Подаю вам до відома, що цей пан в образі (ікони) не вірить.

— Чи пан проповідник коли не вірував, то ми нічого не знаємо, бо він не гонить образів. А що, пане Оринчук, ваш брат (панотець) давно не вірить в образи, то ми це добре знаємо.

— Що, що? Чи це можливе, люди, що ви говорите, чи це можливе, застановіться!...

У цю мить встає один чоловік та й каже: "Так є! Бо коли моя мама понесла образа до вашого

брата священика, щоб посвятити, то він назвав образ, де була Пречиста Діва зі Спасителем — огідним балваном". На це пан Оринчук: "Певно, як образ був погано намальований, то він мусів так сказати. Щоб ви сказали, коли б я вашу фотографію логано зробив?" "Фотографія належить до людей, а образ до свяності".

— Люди добрі! Навіщо ви цього пана слухаєте, ця нова віра, яку він голосить це все за американські долари. Вони мені хотіли тому пару років давати від 30 до 50 доларів місячно, щоб я був їхнім місіонером. Та я не хотів.

— Еге, отож то і е! Ваш брат на один тиждень має більше, як по 50 дол. Звідки він бере гроши, щоб скупляти землю через жидівських корчмарів, в котрих наші бідаки пропили дехто своє майно? А свинями хто гандлює, як не наш панотець і відсилає вагонами аж до Відня?

— Люди добрі! Та він є поляком і нам наносить багато лиха.

— Ми знаємо, що пан цей є українцем. — На допомогу людям я витяг з кишені мою метрику, ось документ, що я українець.

— Та цей пан баптист, релігійний перекинчик.

— Хай цей пан буде турком, але він нам голосить правдиву Христову Євангелію в нашій матерній мові. А ваш брат в церкві читає нам якоюсь чужою мовою, якої ми не розуміємо. А сьогодні з рана в церкві, замість Євангелію, оповідав байки.

Тут побачив пан Оринчук, що всі зібрані проти нього, взявся на інший спосіб. "Тому, що я є членом Товариства "Просвіта", маю право голоса й говорю вам, що дім "Просвіти" не є на якісь сектярські, чи політичні збори." Люди сильно обурилися й почали просити мене: "Пане Проповіднику, проповідуйте Слово Боже, а ми постараємося про спокій." Але я сказав, що в такому дусі і в такому положенні не можна Слова Божого проповідувати. Тоді люди просто вийшли з терпеливості й звернулись до пана Оринчука й сказали: "Мовчи, чоловіче, якщо хочеш тут бути! А ні, в

цю мить забираїся з читальні". Він ще набрав відваги й то лише на мою просьбу, щоб люди не кинулися на нього і він сказав: "Ви хочете, щоб цей пан вам проповідував?" Відразу коло 500 осіб, що вже впояні заповнили досить велику залю. Так наше право, ми запросили, ми хочемо правду Божу слухати!" В той час двох мужчин взяли пана Оринчука й делікатно підштовхуючи ліктями й вивели за двері. В читальні настав повний спокій, тоді я міг зі спокоєм Божим сказати до людей про любов Божу, та Його велике милосердя до тих, що люблять Його і про тих, що ненавидять Правди Божої.

Як бачите, дорогий Брате, наші люди на Покутті бажають пізнати щось ліпшого, але наразі зі всіх сторін різні перешкоди, щоб ясніше пізнати зміст євангельського християнства й рішитися на повне зірвання з унію. Вірю, що дасть Господь цю можливість, що прийде час, до правдивого пробудження, коли люди пізнати у Христі свого Спасителя й почнуть жити вілним християнським життям. Ів. 8: 32-36.

Молітся, щоб в скорім часі Господь післав нові сили у моїй праці, щоб люди пізнали любов Божу і, щоб Йому Одному служили разом із нами.

З братнім поздоровленням, М. Лютий.

ІІІ. РЕЛІГІЙНА ТА НАЦІОНАЛЬНА ЖУРБА

Проп. М. Лютий ясно розумів і справедливо ставився до місць у Новому Заповіті, які говорять про завдання проповідника в служенні народу, котрому він підінявся служити: "На путь до поган не ходіть, і до самарянського міста не входьте, але діте раніше до овечок загинулих дому Ізраїля" (Мат. 10: 5-6). Тут не каже Господь Ісус до Своїх післанців, щоб вони не несли Євангелію всьому світові, бо на другому місці, як останній наказ говорить виразно: "Тож ідіть, і зробіть всі народи за учнів Моїх..." (Мат. 28: 19). Відтак Ап. Павло, що був за волею Божою покликаний на апостола він

говорить: "Коли ж хто про своїх, особливо ж домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного" (1 Тим. 5: 8). Рільник, що вдає доброго рільника, і зі своїм плугом ходить по чужих нивах, такого рільника його власна нива облогує.

Буде дуже цікавим ще навести три замітки, які лучаться з літературною працею про його всесторонню журбу в розвої діла Божого між рідним народом.

Він цікавився статистичними даними про поширення духовної літератури, особливо Св. Письма.

"Многомовні числа. Перед нами лежить статистика Британського Закордонного Біблійного Товариства за 1931 р. у котрій знаходимо докладні дані про кількість проданих Біблій у державах Середньої Європи. Там виразно бачимо, скільки книг Св. Письма продано в кожній мові. Відразу кидається в очі страшне маленьке число українських Біблій, яке губиться серед окремих великих чисел накладу. Отож, бачимо, що в межах Польщі в 1931 р. продано українських Біблій 1,698 примірників, а 15,262 в російській мові. Відомо, що корінно-російської людності в Польщі немає, за винятком кілька соток військово-старшинської та тому подібної еміграції. Кому ж тоді розпродано 15,262 російських Біблій?

Що торкається до розповсюдження українських Біблій, то 95% з повищого числа продано в Галичині, а тільки решта, цебто 85 примірників припадає на Волинь, Холщину, Полісся та Підляшшя, де наші брати по вірі між собою, зі своїми жінками та дітьми розмовляють українською мовою, а як ідуть на зібрання (Богослуження), то моляться й читають Св. Письмо та співають церковні пісні російською мовою, так, ніби Господь не розуміє по-українськи, і ніби Йому любі молитви виключно в чужій мові.

Поляки, католики мають свою гарну мову, якою послуговуються в житті, але в костелах звертаються до Бога латинською мовою, ніби латинська мова найлюбіша Богові. Так самісінько роблять і наші брати по вірі.

Порівняння чисел проданих Біблій у мовах українській і російській викликує в наших серцях біль, великий сором для всіх свідомих діячів на євангельській ниві, бо є доказ на факті, що наші українці з вищеведених місцевостей, як у дома, так і за океаном, купують Біблії не в своїй рідній мові”.

“Післанець Правди”, 1932.

Він дбав про чистоту в церковному житті та про виховання Громади.

Наведемо два уривки з його місійної праці, коли він був проповідником у Львівській Євангельсько-Баптистській Церкві.

“Дня 1. 7. 1932 р. вертаючи з вечірнього молитового зібрання, я зустрів одного брата з Равського Збору, що привіз до Льова пакунок духовної літератури та припоручення від бр. В. Перетятка, щоб я поїхав на Покуття й Гуцульщину і там відбув урочистість св. хрещення. Була вже 11 година вечора. Я зараз рішив їхати. У 4-тій год. рано я вже був у Снятині.

О 2-тій год. пополудні наші віруючі зібралися в Стецеві, і дуже зрадили, що я по кількох неділях моєї розлуки з ними знову їх навідав. Зараз ми розпочали наше молитовне коротке зібрання, а відтак іспит (переслухання) кандидатів до св. хрещення. Переслухано було 13 осіб, яких і прийнято. Була вже пізня ніч. По невеликому випочинкові ми зараз удалися до ріки Прут, де в 5-тій годині ранку після коротких слів та молитви 13 душ у білих, як спіг одежах чергово входили до води і зістали па підставі їхньої віри охищені в ім’я Отця, і Сина і Святого Духа, прирікаючи на щире служіння Христу та Його Церкві. Відтак повернувшись до села Підвисокої, де відбулося Богослуження сполучене з Вечерою Господньою (причастям) на цьому Богослуженні було присутніх кілька сот людей.

На другий день увечорі відбулося загальне членське зібрання, на якому говорилося про членські обов’язки, співпраця з Об’єднанням усіх бап-

Акт св. хрещення. Бр. М. Лютий з хрестиком на лівій руці

тистів у Польщі та тому подібні справи. Боже благословіння спочивало на всіх вірних так, що кожен член про цей день буде довго пам’ятати. Відтак попрощаючись з вірними й від’їхав на Гуцульщину.

Їдучи потягом через місто Коломию, столицю Гуцульщини, в напрямку Делятина. Чудові гірські краєвиди, відтак в Делятині і пішки подався до Білих Ослав. Там мала відбутися перша урочистість св. хрещення. У Білих О. зустрів я бр. І. Майкута, який прибув узяти участь в цій урочистості.

Сумно було стрічати наших гірських братів, виснажених голодом. Вони утримувалися переважно з лісових заробітків, бо господарства гірські невистачаючі до виживлення місцевого населення, а тепер в наслідок крізь та загального безробіття в Польщі люди примирають з голодом. І тут подібно, як у Снятинщині мали ми гарну урочистість св. хрещення, де ми разом служили Словом Божим я і бр. І. Майкут. Зміна була лише та, що як ми прибули до ріки, щоб виконати волю Божу, то вже було зібраних близько кілька сот людей і комендант поліції разом із чотирьма постерунковими для вдергання порядку та спокою. Вони прийшли не так для порядку, як їх цікавило саме бачити форму баптистського хрещення. Але й тут нас Гос-

підь чудово благословив, бо віруючі 7 осіб, що входили до води з великою побожністю та святістю у білих одежах, те саме доволі сильно вплинуло на глядачів, акт св. хрещення.

О 2-ій год. пополудні відбулася Вечеря Господня та приняття нових членів до Церкви Христової.

Дорогі читачі "П. Правди", моліться за діло Боже на Гуцульщині.

"Львів. Нема для рільника більшої радості, як по цілорічній праці звозити снопи до своєї стодоли. Те саме почуває й духовний робітник. Дня 6-го серпня ц. р. ми переконалися, що Господь благословив нашу працю. Цього дня відбулося св. хрещення, через яке зістало прийнято 16 осіб до нашої Громади. До цієї урочистості ми заздалегідь на протязі шести тижнів робили приготування. У перші три тижні щонеділі ми мали, як для кандидатів, так і для всіх членів церкви, виклади про церковне життя, його порядки та про обов'язки членів щодо церкви. Три неділі наступних тижнів, було присвячено переслуханню кандидатів, що відбулися після пополудневих зібрань. Усіх, що зголосилися до св. хрещення було 28 осіб. Під час переслухання та іспитів ми не поспішали проваджені досвідом та обережністю, знаючи, що крім усіх наших якостей членів потрібне їм і знання Слова Божого. Нарешті прийшов 6-тий серпень, о годині 8-ї вранці ми вибралися до села Грибович, щоб виповнити волю Божу. Було чудово, коли 9 братів і 7 сестер стоючи над водою і прилюдно визнали Христа Ісуса за свого Спасителя, обіцяючи Йому вірну службу аж до смерті.

Просимо усіх дітей Божих молитися за працю у Львові та за дві нові місійні станції — Зимну Воду та Винники, де вже є овочі Христової праці".

ВІН НЕ ЗАБУВ ПРО МИЧУЛІСТЬ

"Як ми святкували Різдво Христове? (Спомин з 1922 р.)".

Усе в цьому світі підлягає різним змінам, а лише одне Боже милосердя та Його любов до дітей

Львівська баптистська громада в дорозі... Бр. М. Лютий відзначений хрестиком

Божих ніколи не змінюються. І дійсно, як чудово Бог нами опікувався і провадив через різне переслідування та терпіння, зрошені многими слізами й кров'ю тих, які хотіли служити Христу взідно з Його Св. Євангелією. Однаке все проминуло, а ми тепер бачимо виразно Того, що дав нам таку гарну й славну перемогу.

Прийшло мені на думку оповісти дещо про те, як віруючі святкували Різдвяні свята 1922 року в селі Забір'ї, в Галичині.

Розуміється, що тоді ще не було зорганізованих громад у сьогоднішньому значенні цього слова, а євангельська праця тоді була неначе те немовля в пеленках. З того то приводу наше братство мусіло терпіти огняні переслідування за віру в Христову Євангелію, не лише від державної адміністрації, але навіть від односельчан та платних попами пияків.

Вже на Свят-Вечір ми зібралися, щоб прославити Того, що зійшов з неба на землю, об'явився

світові для його спасіння. Коли ми були зібрані, ввійшов близький сусід, п'яница й перешкодив нашій спільній молитві своїми пияцькими авантурами.

На другий день рано на Різдво ми зібралися знову в домі бр. Булеги, але, на жаль, не могли спокійно відбути нашого зібрання, бо хоч пияк спав міцним сном, зате прийшли поліцай й наше зібрання розігнали.

Пополудні ми знову зібралися й наше зібрання відбулося спокійно й без всяких перешкод. Саме в закінченні зібрання, а тут несподівано входить бр. І. Петраш. Це була для нас велика радість. Миттю пронеслася вістка поміж селянами, що прибув "старий штунда", й цікаві були послухати, що він скаже. Коли в нас розпочалося вже цього самого святочного дня наше третє зібрання й бр. І. Петраш промовляв Слово Боже, у що мить ввійшов до зібрання той самий пияк з галасом, але трохи протверзений видко, що вже й попова кишеня поскупіла, і хотів кричати, що йому громадський голова (війт) дав право розганяти віруючих, але побачив бр. І. Петраша, як львівського пана та ще й зі сивим волоссям і зніяковів. Опритомнів миттю і сказав: "Я не роблю перешкоди віруючим, лише тих облудників, що показують себе за віруючих, але не живуть по Євангелії, я лише тих виганяю із зібрання. Брат І. Петраш перевів проповідь і звернувся до пияка зі словами похвали, кажучи: "О, як я бачу, то з вас ще буде добрий християнин, бо бачу, що вам ходить про чисте християнське життя віруючих". Ті слова так розброяли противника, що він по закінченні зібрання запросив бр. Петраша до себе до хати, яка знаходилася поруч зібрання. Більша частина віруючих пішла разом з бр. Петрашем і там провадилися дуже повчаючі бесіди про Царство Боже та вход до нього (Ів. 3: 3-5). Всі з захопленням слухали і не спостерегли, як знову прийшли поліцай зі сусіднього села до хати. Зараз вилегітимували бр. Петраша, відтак почали доводити, що "евангелизм" у формі баптизму є зайвим явищем і, що уряд цей

рух силою своєї влади припинить, а ми як сторожі безпеки не дозволимо на ніякі збори.

Брат І. Петраш був заарештований, відтак поліцай перевели доволі стислу ревізію, навіть скарпетки з ніг вивертали, чи там немає якоїсь таємниці. Коли я звернувся до поліцай, пропонуючи фіру до міста Рави Руської. У відповідь вони накинулися на мене з лайкою, що я "не маю права інтересуватися арештованим". Однак віруючі скоро приготовили підводу і я завіз брата разом із тими слугами безпеки до повітової поліційної команди, а звідтам брата Петраша відставили конвоєм до Львова.

В той самий час було п'ятеро віруючих із села Вальддорфу, що прийшли для спільної радості, щоб відсвяткувати Рідзв'яні Свята в Дусі Христової Євангелії; вони прийшли аж 35 кілометрів дороги, йдучи пішки і тих поліцай відшукали їх відставили на друге село на постерунок поліції. По списанні протоколів зараз за кілька годин звільнили їх. Ці радіочи, що гонені за Правду Божу не падали в зневіру, але ще більше загорілись любов'ю до Господа й були би ще других 35 кілометрів ішли пішки твердою зимовою порою, щоб разом із віруючими славити Спаса Христа Сина Божого.

Ось так святкувала наша одна з найстарших Громад в Галичині свята Христового Різдва. Той рік, цебто 1922-ий зазначився найбільшим переслідуванням, а те, що тут описане є маленькою частиною того терпіння, яке перенесли віруючі християнє діти Божі ради Правди на протязі шістьох літ знущання і суворих переслідувань.

Слава Господеві, що дав нам перемогу над злом, і зрошені слізми та кров'ю людські терпіння не залишились марними, а підготовили добрий ґрунт для посіяння Слова Божого, яке принесло свій багатий овоч у виді кільканадцять громад, які повстали через працю переслідуваних братів. А за 11 років все змінилося до непізнання. Наше братство зросло до кілька десятків громад та тисячі членів, за це хай буде слава Господеві Спасителю світу."

М. Лютий.

Останні дні та відгуки друзів-співробітників.

Ніхто, ні із співробітників, ні з віруючих у громадах не думали, напевно й сам проп. М. Лютій не думав, що так скоро прийдеться попрощатися з цим світом. Навіть пів віку людського не прийшлося пережити, бо заледви 34 роки, його сирітської недолі, скитання та праці місійної. Чи можна в такому часі, коли загорівся євангельський огонь, коли люди почали шукати Божої Правди, коли зо всіх сторін македонський клич, Дії 16: 9; — “Прийди, ми хочемо послухати...”, чи можна було думати про те, що треба вмирати, — про смерть. Здається, що на ще не було часу. Закони природи мимо людської волі та бажання, перекреслють, коли надміру наш організм вичерпається, людина мусить скоритися смерті.

Зближаємося до кінця, бо все в цьому світі має свій початок і кінець. Ця невеличка праця під заголовком “ВІРНИЙ СЛУГА” заслуговує на увагу для кожного віруючого, а тим більше для тих, що хочуть проповідувати Христову Євангелію, щоб зрозуміли, що проповідування, то не є, як кажуть люди — легкий хліб, ні це не легкий хліб, це служіння Богу й народові. Проп. М. Лютій це вповні розумів і практично в житті виконував. Наприкінці для упевнення хай послужать відгуки про те, що так було, а не інакше.

Невідомі шляхи Божі... Не минуло й півтора року від менту передчасної смерти передового працівника серед українського народу В. Перетятка, як слідом за ним пішов його вірний визначний співробітник, брат М. Лютій. Піонерська діяльність на євангельській ниві, стали роз'їзди, довжелезні зібрання до пізної ночі, холод і недостачі — усе це разом підірвало його здоров'я. Особливо пошкодив йому жахливий мороз незабутньої зими 1928-29 р., коли він у Південній Галичині в районі Снятина заблукав у сніговіях і врятувався тільки завдяки Божій допомозі. І від цього часу він захворів на нерки. Ця недуга допровадила його до такого стану, що 1935 р. навесні під час одного

дня тричі приходив до непритомності. Коли ми в Лодзі на з'їзді довідалися, то порадили йому нетайно, щоб лікувався. Отож, у грудні 1935 р. він прибув до нашого баптистського шпиталю “Віфлеєм”, де старання лікарів мали такий наслідок, що за десять днів він поїхав на працю, переповнений рожевими надіями.

І знову він кинувся в вир праці для Господа, і при цьому почував себе досить добре. Аж міцна перестуда, що захопила його в Карпатах, примусила його все кинути й вернутися додому. Але вернувся він остаточно хворий.

На початку грудня несподівано бр. Лютого привезли до шпиталю в Лодзі. Стан його здоров'я бу втакий, що не було надії на уздоровлення. Ми молилися, аби Господь ще зберіг його життя. Адже ж, залишається молода дружина й троє діток, та ще й справа Божа, що страждає в Галичині від браку духовних робітників.

По кількох днях його побуту в шпиталі йому знову дещо покращало. Під час моїх перших відвідин він говорив тільки про діло Боже та про різні справи церков. Думка про смерть йому й до голови не приходила. Потім покращання припинилося, а щораз близче Різдва, лікарі знову констатували погіршення.

На Свят-Вечір сестри по телефоні повідомили мене, що бр. Лютій отримав від своєї дружини прикуру відомість, а саме, що міщєва влада наклали на нього або 300 зол. кари, або два місяці в'язниці за те, що він відбув св. хрещення, не повідомивши поліцію. Коли я прийшов до шпиталю, застав його у сльозох... Я почав його потішати, і він заспокоївся, віддавши все Господеві. Я побачив його вже майже безнадійне положення, що його дні майже пораховані, і згадав йому, чи він не бажав би вернутися до Галичини. Бо бр. Н. Лук'янчуک, що його привіз хворого до шпиталю, просив, аби не дати йому вмерти в лікарні, а в разі його здоров'я стане безнадійне, щоб відставити додому. Але вже було запізно.

У вівторок 29 грудня вранці прибув я до шпиталю відвідати хворого. Мене вразив сумний вигляд хворого. Із його блукаючих очей уже визирала вічність. Я зараз зрозумів, що про перевіз хворого додому нема чого й думати й викликав нотаря, аби записав його останню волю.

Потім сів я біля нього й ми почали прощатися один з одним... Узяв я Слово Боже й почав читати Перросвяще́нну молитву Спасову (Ів. 17). Коли я дійшов до вірша 23: “Я в них, і Ти в Мені, щоб були звершені в одно, і щоб зрозумів світ, що ти полюбив їх, як і Мене полюбив Ти...”, він перервав мене, кажучи: “О, так, я вірю, вірю цьому!” Відтак далі: “Так, я знаю, в Кого я увірував!” І сказав: “Дорогий брате Гутше: Коли я вже відійду до Господа, перекажіть церквам в Снятинщині, в Білих Ославах і в інших місцях, де я працював, що мені не шкода моє життя, що його я покидаю для Господи... Але я дуже й дуже прошу іх бути вірними Господеві, не віддаватися жодному вітрові наук брехливих, але стояти твердо на тій підвальні, на якій я будував, аби не позбавити мене овочів моєї праці для Господи, аби я життя мое не надаремно поклав. Усім іншим церквам прошу передати мої найсердечніші привіти й побажання Божої допомоги! Також прошу передати усім-усім, що я може декому несвідомо зробив якусь неприємність, щоб мені пробачили. Я стою на дорозі вічності й можу сказати, що відходячи, почиваю себе в спокої з усіма... Прошу також передати мій привіт усім співробітникам і членам Головної Ради. Шкода мені тільки дружини, а особливо малих діток (тут він заплакав), що вони залишаються сиротами... Але я сам виріс сиротою, і Господь мене не покинув... і вірю, що Він і їх не покине... Передайте ж їм привіт...” Атаки дихання та кашлю перервали йому мову.

Тоді я взяв його українську Біблію й прочитав йому місце Матв. 25: 21: “Гаразд, слуго добрий і вірний. Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, — увійди ти до радощів пана свого”.

1-ша Єванг.-Бапт. Громада на Покутті — в Підвисокій.
Проп. М. Лютий з хрестиком на лівій руці

Відтак ми почали молитись. Я молився перший, благаючи Господа, щоб Він був світлом йому в останніх хвилинах та, щоб улекшив болі та страждання.

Мені здавалося, що бр. Лютому буде тяжко молитися. Але ні! Він почав молитися з такою радістю й таким чистим, виразним голосом, що це мене здивувало. Він молився й благав Господа, щоб Він зберіг діло Боже, згадуючи місця, де він працював... Потім молився за дружину й за дітей, за свою рідну сестру Марію, за своїх кревних, відтак закінчив благанням про навернення українського народу. По молитві наче би в нього вступили нові сили, він ще бажав попрощатися з бр. Л. Міксою. І це його бажання також виконалося, бо бр. Мікса, перше ніж довідався про це бажання, вже сам ішов спонуканий Духом Божим. Цього самого дня над вечором його болі опустили його, він покликав сестер жалібниць, що доглядали його, подякував їм за їхнє піклування біля нього як хворого. Около пів другої години вночі з 29-30 грудня 1936 року відходячи до Того, Хто його, бідно-

го сироту, знайшов, викупив і зробив благословенним знаряддям у руці Своїй.

Порожньо стало, особливо там в полудневій Галичині, де він в бадьорости духа ніс Христове світло людям. Але нехай смерть його, для нас живучих, станеться новим покликом до праці та до вірності Богові.

В. Гутше.

Втрата. — Найбільший смуток для рідні, коли вона втратить батька свого рідного. Нема того, котрий усьому лад давав, дітей ховав та всім помагав. Нема тата, плачуть діти...

Те саме переживає й Церква Божа християн баптистів у Підвисокій, Стецеві та в других місцях, по втраті свого духовного батька проповідника М. Лютого. Ап. Павло каже: “Бо коли б ви мали й тисячу наставників у Христі, та батьків не багато; бо в Христі Ісусі благовістям я вас зродив” (1 Кор. 4: 14-15). Він нас зродив, він нас племкав, він нас виховував та в науці Божій утверджив. Пам'ятаю слова покійного: “Брати мої, ви не знаєте, скільки ви коштуєте молитов та сліз”. Чотири роки працював покійний в наших околицях на Покутті, зі щирим посвяченням. 1928 р., коли була така страшна й морозна зима, він кожної неділі і в будні дні йшов пішки 16 кілометрів дороги, щоб нам проповідувати Слово Боже. Нераз мало не згинув у снігах, але спішив до нас. І ми, початкуючи віруючі, були безрадні, щоб чимось помогти йому. Праця його була благословенна. При допомозі його молитви та праці повстало наша перша баптистська церква на Покутті. Не стало його між нами, нема того, хто в кожній потребі раду давав, помогав чим тільки міг, і в сумних хвилинах нас потішав, хоч сам терпів і недостаток, гоніння від противників Правди Божої. Тяжко йому було. У праці Божій був вірний і пильний. Куди тільки пішов, усюди його праця була благословенна. Ніколи не ставив якихось вимог. Як міг, так усюди спішив чи пішки, чи великопедом, аби тільки про Христа оповідати людям. Лю-

бив свій народ дійсно ділом любові, так як каже ап. Іван: “Діточки мої, не любіть словом, ані язиком, а ділом і правдою” (1 Ів. 3: 18). Такою й любов покійного була до всіх нас. Такого скорого його відходу ніхто не сподівався, не тільки в нас, але в цілму краю, де імення нашого проповідника М. Лютого було знане.

Коли ми отримали вістку про смерть та похорон покійного бр. М. Лютого ця вістка сильно здивувала й засмутила нас. На всіх нас налягла якась мовчанка, ми не знали, що на це сказати, лише сльози та ридання перервали нашу неоджалувану мовчанку. Усі ми відчули це, що так скоро він мусів залишити свою земну мандрівку і вибрався до Отця Небесного. Котрому так широ віддався на службу. Не хотіли ми повірити, що так скоро втратили ми дорогого батька, що так широ дбав про наше духовне життя. І тепер плачемо й тужимо більше, як Ізраїль по Самуїлі (1 Сам. 28: 3). Самуїла поховали в Рамі, в землі рідній, а нашого брата далеко від рідної землі, від дітей дрібненьких, від церкви, яку збудував — нас вірних, і ми за ним тужимо. Навіть могили ми його не знаємо... ген далеко, далеко, на чужій землі.

Спи, наш батьку дорогий,
Був ти в праці вірний,
Труду свого дні скінчив,
Тепер ти спокійний.

Спи, наш Батьку, сном блаженним
Ген далеко в чужині,
Будем тебе пам'ятати
По всі часи — по всі дні.

Твоя пам'ять не загине
У нас на Покутті,
Бо ми в небі, в Царстві Божім
Зійдемось докули.

І. В. Романюк.

Співчуття. Німецький збір християн баптистів в Снятині висловив свої співчуття про смерть вірного слуги — бр. М. Лютого.

Бр. М. Лютий у нас був відомий не лише тому, що перебував у нас, але тому, що працював тут на ниві Божій і, що був усіма шанований і люблений. Свідчимо, що він сам себе пожертвував на діло Боже і для свого народу. Ніколи він і ніде не відмовляв у допомозі також і німецьким зборам, бо мав тільки одне гасло й бажання: працювати для Господа.

Тепер оце він скінчив свою працю подібно, як муж Божий Мойсей. Мойсей перед смертю бачив край, обіцяний його народові, а наш брат в духу бачив сотки й тисячі віруючих із свого улюбленого народу, які йдуть слідом за Ісусом Христом Спасителем світу. Що було посіяне через бр. М. Лютого, те походило й росте.

Честь його пам'яті!

В імені збору в місті Снятині:

Е. Готшальк.

А. Масірер.

В. Гауер.

Остання місійна подорож бр. М. Лютого. Важні зборові справи, а особливо Вечеря Господня, яку ми хотіли мати перед Великодніми Святами, ще спонукало мене написати до бр. проповідника, не знаючи докладно яке його здоров'я, щоб міг прибути до нас. Також на цей день ми запросили бр. І. Угриня, щоб він прибув до нас разом із хором з Підвисокої.

Брати з Підвисокої прийшли пішки, 60 кілометрів тяжкої дороги. Брат М. Лютий написав, що хворий, але як йому поліпиться, то приїде. Отож була субота, прийшов я зі села додому і несподівано застаю його у себе в хаті. Міцно блідий, знесилений, ідучи зі станції до нас пішки, лежав на постелі відпочиваючи. Я сказав йому: "Коли ваше здоров'я так надломане, було не іхати, почуваючи себе слабим". "Брате, — каже він. — Трошки мені стало ліпше, а на серці лежав обов'язок конче іхати до вас".

Отак діти Божі, переборюючи всякі труднощі, йдуть помагати одні одним.

На другий день ми мали урочисте зібрання, на якому бр. М. Лютий уділював Вечерю Господню. Хор під проводом бр. І. Угриня співав, і всі діти Божі дуже радили і підкріплювали себе духовно для дальшої боротьби на цій землі. Ніхто з нас не припускає, що це вже востаннє бр. Лютий з нами ділить Вечерю Господню. Коли на другий день я провожав його на станцію, він просив пильнувати працю, бо не мав уже тоді надії продовжувати своє життя на цій землі.

Не думав я, що так скоро... "Як гарні ноги тих, що благовістять про спокій, що благовістять про добро" (Рим. 10: 15). Ті ноги, що не боялися снігу, морозу, злив, спеки і наших гуцульських гір, перестали ходити. Моліться за нашу Гуцульщину, де нема тепер проповідника.

Г. Онуфрій.

Сумна подорож. Цілу ніч з 1 на 2 січня 1937 р. я провів у поспішному потязі, що швидко ніс мене на далекий північний захід, до міста Лодзі. Проти мене сидячи куняв брат Ленадр з Єзуцоля та спала його дружина, а на другій лавці спала змучена подорожю, горем і слізми вдова по бр. М. Лютім, сестра Лариса Лята. Я у тиші переглядав матеріал до Нісланя Правди.

Ось і Лодзь і шпиталь "Віфлеем" на розі двох вулиць. Тут лежав смертельно хворий бр. В. Перетятко перед тим, як поїхав умирати в рідну Галичину; тут ліomer вже не побачивши рідного краю бр. М. Лютий.

Невеличка каплиця, а посеред неї підвіщенняй домовина, обставлена квітами та зеленню, останнє помешкання небізника, а в ній він, наш любий невтомний працівник, многостраждалний наш брат... Обличчя біле, ніжне, з тонкими шляхетними рисами. Тихий, поважний... "Я не такий лютий, як то на мене кажуть", — лагідно з усмішкою жартував він колись. О, він був добрий, занадто може лагідний, гостинний, подільчivий, готовий останнім кавалком хліба поділитися з кожним нужденним. Усі потребуючі брати і сестри, усі подорожу-

ючі, усі засмучені (як він був у Львові), вони завжди мали притулок, і відпочинок, і їжу в його скромному помешканні. Не один раз він сам спав на підлозі, коли гості займали ліжка в кімнаті.

Похід на цвинтар... Ось і могила. Почалося похоронне Богослужіння. Заспівав хор. Відтак промовив бр. В. Гутше згадуючи про працю й заслуги покійного. Відтак бр. Л. Мікса презес зборів слов'янсько-баптистського об'єднання. Потім прощався я, як співробітник з дорогим братом і приятелем від усіх українських, польських і німецьких братів і сестер у далекій Галичині. Слухачі тихо плакали. Западав сумерк.

Помер наш брат, але овочі його тяжкої само-водреченої праці лишилися... Ціле життя, почавши від 18 року його життя, він віддавав сили та здоров'я для тієї праці. І про неї він тільки думав до самого кінця свого життя.

Пам'ятаймо, брати й сестри" про останню просьбу брата, щоб нам бути вірними в служенні Господеві!

Л. Жабко-Потапович.

Добрий намір. Дорогий Брате Домашовець! По отриманні Вашого листа, щоб задоволити Вашу просьбу, я зараз переглянув мої передвоєнні пам'ятні речі і знайшов дві знімки з місійної праці бр. М. Лютоого, які Вам негайно посилаю. А решти все, коли я 1939 р. від'їждаючи до ЗДА на світовий баптистський конгрес, залишив все у моєму помешканні в місті Лодзі.

Це дуже добрий намір і висока мета, що Ви підійнялися написати, як спомин про життя та місійну працю бр. М. Лютоого. Таке діло заслуговує на пошану та на всесторонню підтримку.

Я особисто часто пригадую собі, бо в моїй пам'яті залишилося дещо з його життя. Особливо, коли я був проповідником польської громади Остшешув-Чермін, і коли бр. М. Лютий укінчив біблійний курс, тоді прибув з Лодзі до нас, як місійний робітник, щоб набути практики в про-

вадженні громади. Він дуже гарно вив'язувався у своєму завданні, він був шанований і люблений не лише членами церкви, але здобував собі не малу прихильність і в симпатиків.

В тому часі, коли я був проповідником на новому полі в місті Лодзі, тоді знову мав я зустріч із бр. М. Лютиим, але та зустріч була сумна, бо він приїхав до нашого баптистського шпиталю "Віфлеєм" вповні з надірваним здоров'ям, я часто відвідував його і просто подивляв його горливість для діла Божого. І сьогодні я високо ціню і з пошаною відношуся до його незабутньої праці на ниві Божій.

Нью Йорк, 1954 р. Л. Мікса.

Перша зустріч. Проповідника М. Лютоого, перший раз я бачив у Дахнові в домі моїх родичів, 1925 року, саме коли він був студентом теології в Лодзькій Духовній Семінарії.

Брат Микола Лютий, ідучи з Лодзі до Забір'я, з метою відвідати та провести святочні ферії у своїх кревняків, по дорозі він вступив до нас, щоб на Великодні Свята провести Богослужіння. Ще досьогодні пам'ятаю, як він сміло та з великим заінтересованням розмовляв з присутніми і дуже переконливо проповідував. На всі питання заінтересованих і вороже наставлених слухачів він відповідав скоро, логічно та задовільно.

Проп. М. Лютий був зразковим християнином, свідомим українцем, добрим богословом, педагогом, психологом, а відтак письменником. Він був добрым пастором церкви, зразковим мужем і батьком своєї родини.

Про згадані функції та його прикмети, я добре довідався і сам побачив тоді, коли я був його помічником у місійній праці станиславівської округи. Тоді проп. М. Лютий мешкав в Єзуполі, а я у Підвисокій біля Снятина. Ми часто стрічалися в його домі, а переважно в громодах, що знаходилися в наступних місцях: Ганусівці, Побережжя, Тарнавиця Лісна, Білі Ослави, Сопів, Завалля, місто Снятин, Підвисока, Стецева та інших місцях.

У всіх згаданих громадах, ім'я проп. М. Лютого було високо шановане і надзвичайно всі цінили, цінили, як місіонера, основника громад і як духовного батька.

Остання духовна праця, яку виконав проп. М. Лютий, то св. хрещення в громаді Підвисока-Стечева-Снятин. Хрещення відбулося в ріці Прут 19. 8.1936 р., перед сходом сонця, бо польська влада з намови попів заперечувала публічні зібрання. Однак діти Божі знали інші дороги. Головним промовцем тоді був проп. Н. Лук'янчук, як гість із ЗДА.

За цю урочистість св. хрещення проп. М. Лютого суджено в коломийському Окружному Суді, але коли виявилося, що проп. М. Лютий вже не може прийняти присудного вироку — осудили мене за те, що я запросив проп. М. Лютого до виконання хрещального акту.

В тій же самій церкві: Підвисока-Стечева-Снятин, зимою 1928-30 рр. він надірвав і положив своє здоров'я в пionерській місійній праці, і поклав його на жертівнику свого народу та Господньої слави.

Честь його пам'яті!

I. Угрин.

Не забуй спомин. Співробітник і друг бувшого проп. М. Лютого, проп. Іван Підгорецький, що час-від-часу навідував свого майже співучасника по вірі, та по недолі в переслідуваннях за віру Христову, і помогав своїму другові в місійній праці, він у своєму листі з дня 22.3.1954 року згадує, як спомин зі спільної місійної подорожі зі Снятина до Підвисокої ось що: тоді брат М. Лютий мешкав у місті Снятині.

“Приїхав я до Снятина, бр. М. Лютий дуже втішився, що зможемо разом служити Словом Божим на нових місцях. Вибрались ми в дорогу, ідучи пішки, дорога досить далека, але ми вже до подібних подорожів привикли. Дорога зі Снятина провадила до Стечевої а відтак до Підвисокої. Йдучи й розмовлячи про діло Боже, про нове і

досить широке поле місійної праці, нам здавалося, що дорога не далека, але наші ноги переконували нас, що ми йдемо доволі довго, мимо нашої уяви, ми чули біль наших ніг. Бо зі Снятина до Підвисокої було добрих кільканадцять кілометрів. Коли ми минули Стечеву й вийшли на дорогу, що вела до Підвисокої, наблизились ми до одного місця, де бр. М. Лютий зупинився й каже до мене: “Ось місце, де я мав в снігу просто загинути, борікаючись до перевтоми, але Господь не полишив мене, Він допоміг мені виборкатися зі снігу і дістатися щасливо до села Підвисокої, однак ту пропам'ятну пригоду і подорож я ніколи не забуду, бо вона вже сьогодні дається відчувати”.

Подібних подорожів та пригод і борсання снігами, проп. М. Лютий мав не мало, але та одна була найдошкульніша й вона далася скоро доволі сильно відчути. То був почин його тяжкої неркової недуги, яка по кількох роках цілковито його зломила і він мусів полищити своїх діток, дружину й громади віруючих, а відтак і цей світ”.

I. Підгорецький.

Мої три подорожі. Видно, що Сам Господь мене сполучував з проп. М. Лютим. 1933 р. я отримав листа від нього саме, як він був проповідником у львівській баптистській громаді, що в них бракує українських співаників. Тоді я звернувся до вірних Української Баптистської Церкви в Детройті, ЗДА, де був проповідником. Сказав я братам, що у Львові потрібно українських співаників. Наші члени, зрозуміли цю справу і зараз відгукнулися й зложили 125 дол. Ці гроші ми негайно післали до баптистської друкарні в Лодзі, звідки були вислані до бр. М. Лютого “Християнські співаники”. У короткому часі ми отримали щиру подяку за доброчесливий дар.

1936 р. за Божою волею мені пощастило відвідати Західну Україну. Мав я нагоду познайомитися з місцевим братством, з місійною працею, приходилося не мало подорожувати з місійними робітниками, а в тому числі і з проп. М. Лютим.

Перша моя подорож з братом — то Покуття та Гуцульщина. Коли ми подорожували до Підвісокої й Стешева, де ним були засновані перші громади, то він мені оповідав, скільки йому приходилося, особливо зимовою порою міряти, як глибокі покутські та гуцульські сніги. І одне місце де мало що й до смерти було не далеко, але Господь його вирятував, але здоров'я було сильно надломане.

Ідемо пішки по горах. Веде нас бр. Г. О. гуцул, що тут виріс, і пізнав Слово Боже й відтак сієте зерно Божої Правди. Минали ми села. Ось зустріли рідню, сестри Старко, яка просила мене в Америці, як я зайду до краю, щоб конче відвідав її найближчих кревних. Наша подорож не була така жахлива, про яку оповідав бр. М. Лютий, тому, що ми подорожували літом, де надзвичай здорове підкарпатське повітря й чудова природа. Коли ми зайдли до рідної сестри Старко вони нас гарно прийняли. Ми сиділи в саді під яблунею. Оповідав я їм про любов Божу, вони уважно слухали. Прийшла зараз до нас сусідка, молодиця. Йдучи й пряла вовну. Зупинилася біля нас і вона уважно слухала Слово Боже. Попрощавшись ми пішли далі. Вже темно. Ніч. Ми йдемо до Білих Ослав. Усюди тихо, тільки чути, як на полонинах гуцули на сопілках грають. Гарно й мило! У нас сил браку, але йдемо далі. Лізemo кудись угороу та угороу. Нарешті опинилися в хаті бр. Онуфрія. Трохи поспали, а тут уже й ранок Виходжу на двір. Гора від хати спадає в долину, крутою кручею. Подивився в діл і злякався: невже ж то я вночі на цю гору видралався?...

Ось і день, неділя. Зібрания. О, яка радість!... На дворі падає — плаче дощик. А в душах вірних чиста, съята радість і тихе благословіння. Благослови, Господи, наш рідний край!

Друга подорож. Ідемо з Єзуполя до Ганусівець. Дорога не далека, але болотиста. Ідемо боком, стежкою. Проп. М. Лютий йде з нами, але не той, як ми йшли по гуцульських горах. Він іде і щось частенько зі стежки збочує. Один молодий

брат, що йшов за нами й каже до нього: "Ви, брате, не тримаєтесь стежки." А брат відповідає: "Любий брате, я не досить бачу, щоб триматися стежки". Тоді вже здоров'я його було поважно надламане, але він цього не виявляв. Духом він був бадьорий, але тілом вже частинно був немічний. Інший вже б давно й з хати не рухнувся, а він ні, він горів любов'ю до Бога. У його думках було одне: праця, праця і ще раз праця. Щоб ще хоч одну душу привести до Господа, — то була його мрія і його завдання.

Моя третя, сумна подорож — Львів-Лодзь. Повернув я з місійної подорожі до Львова, лише вспів трохи відпочити, один із наших віруючих братів, що працював при залізниці, приїхав із проповідником М. Лютим до Львова, щоб звідси чимнайскоріше поїхати з ним до нашого баптистського шпиталю, що в місті Лодзі. Він вже сам не міг приїхати до Львова й не міг їхати до Лодзі. Ця остання сумна подорож припала на мене. Може тому так сталося, що в місцевій зборовій касі не було грошей. І тому мені випало, як американцеві, купити собі білети на переїзд йому й собі, й негайно їхати до шпиталю. Подорож наша тривала цілу ніч і була досить трудна, тому що хворий ледь-ледь тримався при здоров'ї. Я цілу ніч сидів біля вікна, відчиняв то зачиняв, регулював хворому повітря. Потяг через польські піскові рівнини біг стрілою. Проп. М. Лютий, як трохи почував себе краще, міг говорити, то його просьба була до мене: "Брате Лук'янчук, ніколи не залишіть нашого українського народу, несіть йому потіху Божу — Слово Боже! Коли б мені прийшлося відійти до Господа, не забудьте моїх діток та дружини".

Прибули ми до лодзького шпиталю "Віфлем", наші добре віруючі лікарі метнулися з першою допомогою. І я довідався, що ці перші досліди й результат здоров'я може буде докладно знати по трьох годинах. За той час я пішов, щоб відвідати деякі віруючі родини. По трьох годинах я прийшов до шпиталю й довідався, що здоров'я проп. М. Лютого майже безнадійне, але сестра, керівнич-

ка шпиталю, сказала: "Ми будемо робити все, що буде в наших силах, щоб помогти йому, і в цьому поможет Господь, бо життя проп. М. Лютого в Його руках". Коли я зайшов до нього, йому дещо покращало, сів біля його ліжка й він мені скажав, що вже можна було вчитати з його слів, що це наше останнє звидження. "Їдьте, брате до наших громад, щоб праця не стояла і ще раз прошу вас не забудьте мою рідною і працю між нашим рідним українським народом, хай ця моя просьба глибоко западе у ваше серце.

Я в кількох словах молитви до Господа припіоручив вірного і щирого працівника Божій волі. Ми попрощалися братнім поцілунком і вийшов я зі шпиталю, вертаючись до його любих теренів праці з думкою: (Мат. 9: 37-38).

Н. Лук'янчук.

Так вже прийнято, щоб героям чи великим за служеним людям, кожної країни, чи народу, тим, що вже не живуть, що відійшли у вічність, коли хто відвідує їхнє місце відпочинку; кладуть на їхнюю могилу вінець і в тиші схиляють свої чола, щоб віддати честь за їхнє геройство, чин або працю. Нехай же ця коротенька праця, як паам'ять Вірного Слуги проп. М. Лютого, робітника на Божій — євангельській ниві буде цим скромним вінцем на його осамочену могилу на чужій землі. Хай нам живучим пригадає про правдиве і щире служіння Богу Христу і рідному народові.

Може хтось, читаючи цей спомин і скаже: — "Чи проп. М. Лютий був такою великою людиною?" — Так! Сам Господь Ісус у притчі про загублену вівцю каже: "Так само, кажу вам, радість буває перед Божими анголами за одного грішника, що каеться він" (Лук. 15: 10). Служіння проп. М. Лютого допомогло не лише одному грішникові, але десятки й сотки людей, що через його працю й самовіддану пожертву для Христа, пізнали Господа, покаялися й навернулися на дорогу Божу, дорогу спасіння. Хай за це буде слава Господеві, що Він уподобив його бути вірним слугою. І тим самим він в наших очах і в нашему розумінні, і в нашій пам'яті стався великим.

У ВИДАВНИЦТВІ "ДОРОГА ПРАВДИ" МОЖНА НАБУТИ
ТАКІ КНИЖКИ:

Новий Заповіт, звичайна оправа	0.75
Новий Заповіт, малого формату, шкіряна оправа	2.75
С. Бичковський: Рідна пісня на чужині. Співаник	1.50
"Відродження" — євангельський співаник з нотами	6.00
Л. Жабко-Потапович: Христове світло в Україні	1.50
З. Бичинський: Іван Гус	1.50
Джон Буньян: Свята Війна. З ілюстраціями	1.00
М. Подворняк: На шляху життя, ч. I	1.25
М. Подворняк: На шляху життя, ч. II	1.25
Гр. Домашовець: Напередодні реформації	1.00
Гр. Домашовець: Слідами правди	0.50
В. Боровський: Історія моєго визволення	0.50
Христина Рой: Відступники, повість	0.90
Христина Рой: Без Бога на світі	0.20
Т. Гребінка: Про католицький доктрина	0.35
І. Барчук: Божа Мати	0.50
І. Барчук: Хрест і хресне знамення	0.30
І. Барчук: Вірою чи заслугами	0.25
Я. Каменський: Лябірінт світу і рай серця	0.90
І. Лазарев: Елісей Сукач	0.75
П. Кіндраг: Підручник для християнина	0.50
Л. Забіренко: З бурхливих днів	1.00
І. П.: Один з багатьох, спомин страждальця за віру	0.30
Ол. Сомко: Віршотвори:	1.00
В. Остапчук: Проміння, поезії	1.25
Г. Бранденбург: Притча про блудного сина	0.30
І. Барчук: Свята Тройця і "Свідки Єгови"	0.50
І. Флоринський: Григорій Сковорода	1.00
Д-р М. Яремко: Світова Рада Церков і православіє	0.60
"Різдвяна зірка", збірка поезій і оповідань	1.00
Гр. Домашовець: Вірний слуга	0.50
М. Підвезко: Українсько-англійський словник	5.00
М. Підвезко: Англо-український словник:	5.00
Проф. Андрусин: Українсько-англ. словник	12.00

Книжки виписувати з адміністрації Видавництва
по такій адресі:

"DORONA PRAWDY"
148 Tecumseth St., Toronto 3, Ont., Canada